

S T A D I A

HELSINGIN AMMATTIKORKEAKOULU

Noin yksivuotiaan lapsen kehitys

Havainnointivideo lasten toimintaterapian opetukseen

Toimintaterapian koulutusohjelma,
Toimintaterapeutti
Opinnäytetyö
13.11.2006

Ann-Mari Lehtinen

Koulutusohjelma		Suuntautumisvaihtoehto	
Toimintaterapia		Toimintaterapeutti AMK	
Tekijä/Tekijät			
Ann-Mari Lehtinen			
Työn nimi			
Noin yksivuotiaan lapsen kehitys; havainnointivideo lasten toimintaterapian opetukseen			
Työn laji	Aika	Sivumäärä	
Opinnäytetyö	Syksy 2006	36 + liite	
<p>TIIVISTELMÄ</p> <p>Lasten toimintaterapia perustuu lapsen normaalin kehityksen ymmärtämiseen ja arvostamiseen. Pystyäkseen pätevästi arvioimaan lapsia toimintaterapeutin täytyy olla tietoinen niistä tämänhetkisistä käsityksistä ja teorioista, jotka koskevat lapsen kehitystä. Tällainen taustatieto auttaa suunnittelemaan lapsen toimintaterapian sisältöä. Opinnäytetyöni tavoitteena oli tehdä havainnointivideo noin yksivuotiaan lapsen kehityksestä lasten toimintaterapian opetuksessa käytettäväksi. Video on rajattu koskemaan noin yksivuotiaan lapsen kehitystä. Työni tarkoituksena on auttaa toimintaterapian opiskelijoita lapsen kehityksen oppimisessa.</p> <p>Opinnäytetyöni muoto on toiminnallinen opinnäytetyö. Se sisältää tuotoksen eli havainnointivideon ja opinnäytetyöraportin. Opinnäytetyöprosessini sisälsi erilaisia vaiheita. Ensin perehdyin niihin lapsen kehitykseen liittyviin teorioihin, joita lasten toimintaterapian opetuksessa käytetään. Näitä teorioita ovat Moseyn kehityksellinen viitekehys ja sensorisen integraation teoria kehityksestä ja ne toimivat työni viitekehysinä. Jäsenin lapsen kehityksen osa-alueita toimintakokonaisuuksien ja taitojen avulla. Seuraavaksi ryhdyin lapsen kehitykseen liittyvien teorioiden pohjalta suunnittelemaan, kuvaamaan ja editoimaan videota. Raportissani kuvaan kaikki opinnäytetyöprosessini vaiheet ja perustelen vaiheiden järjestyksen ja sisällön, sekä arvioin omaa opinnäytetyöprosessiani.</p> <p>Havainnointivideossa näkyvät kehityksen tasoja ja vaiheita, jossa noin yksivuotias lapsi työssä käyttämäni viitekehysten mukaan on. Uskon, että havainnointivideoni voi toimia hyvin ainakin opiskelijoiden virittäytymisessä lapsen kehityksen ja sen eri osa-alueiden opiskeluun.</p>			
Avainsanat			
oppiminen, lapsen kehitys, havainnointivideo			

Degree Programme in Occupational Therapy		Degree Bachelor of Occupational Therapy	
Author/Authors Ann-Mari Lehtinen			
Title Development of one year old child: observation video for the use of the studies of occupational therapy for children			
Type of Work Final Thesis	Date Autumn 2006	Pages 36 + appendix	
<p>ABSTRACT</p> <p>Occupational therapy intervention with a child is based upon an understanding and appreciation of normal development. Knowledge of current concepts and theories related to child development is essential when occupational therapist evaluates children. This background information helps therapist to plan intervention for the child. The aim of this study is to make observation video about development of about one year old child. The purpose of my study is to help occupational therapy students learn about child development.</p> <p>My study is practice-based thesis. It includes product, which is the observation video and study rapport. I describe my whole process in my rapport. The process includes different kinds of stages. First, I studied those theories of child development, which are used in the studies of occupational therapy for children. These theories are Moseys Developmental Frame of Reference and the theory of development according to Sensory Integration Theory. These theories are the frames of reference of my study. I organize the child development areas according to child occupations and skills. Then I start to plan, film and edit my video based on the theories of child development and the principles of making a video. In my rapport I describe all the stages of my study and explain the sequence and the content of the stages. I also evaluate the process of my study.</p> <p>In the observation video you can see those stages of development where about one year old child is based on the frames of reference, which I have used in my study. I believe that my observation video can at least be good for inspiring occupational therapy students learning about child development.</p>			
Keywords child development, learning, observation video			

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
2 OPPIMINEN LASTEN TOIMINTATERAPIAN OPINTOKOKONAISUUDESSA	3
2.1 Lasten toimintaterapia	3
2.2 Yleistä oppimisesta ja konstrukttiivisen oppimiskäsityksen periaatteita	3
2.3 Tutkivan oppimisen malli	5
2.4 Ehdotus videon ja tutkivan oppimisen mallin käytöstä opetuksessa	8
2.5 Tutkimus toimintaterapeuttiopiskelijoiden oppimisesta	8
2.6 Miksi toimintaterapeutin tarvitsee tietää lapsen kehityksestä	9
3 NOIN YKSIVUOTIAAN LAPSEN KEHITYS MOSEYN MUKAAN	9
3.1 Yleistä kehityksellisistä teorioista	10
3.2 Moseyn kehityksellinen viitekehys	11
3.3 Sensorisen integraation taito	12
3.4 Kognitiivinen taito	13
3.5 Kahdenkeskinen vuorovaikutustaito	16
3.6 Minä-identiteettitaito	16
4 TOIMINTAKOONAISSUUDET JA TAIDOT	17
4.1 Toimintakokonaisuudet	17
4.2 Itsestä huolehtiminen	17
4.3 Leikki	18
4.4 Taidot(motoriset, kognitiiviset ja psykososiaaliset taidot)	19
5 SENSORISEN INTEGRAATION VAIKUTUS KEHITYKSEEN JA KEHITYKSEN PERUSPERIAATTEET TEORIAN MUKAAN	22
5.1 Sensorisen integraation vaikutus kehitykseen ja kehityksen perusperiaatteet sensorisen integraation teorian mukaan	22

5.2 Kehityksen peruseriaatteen sensorisen integraation teorian mukaan	24
6 VIDEON TOTEUTTAMINEN JA ARVIOINTI	25
6.1 Suunnittelu ja käsikirjoitus (esituotanto)	26
6.2 Kuvaaminen (videon tuotantovaihe)	28
6.3 Editointi (jälkituotantovaihe)	29
7 PROSESSIN ARVIOINTI JA POHDINTA	32
LÄHTEET	35
LIITE 1	

1 JOHDANTO

Toimintaterapeutin tulee tietää lapsen kehityksestä, jotta hän pystyisi pätevästi arvioimaan lasta ja suunnittelemaan lapselle tarkoituksenmukaista toimintaterapiaa. Opiskelen Helsingin ammattikorkeakoulussa toimintaterapeutiksi. Lasten ja nuorten toimintaterapian opetukseen sisältyy lapsen toimintamahdollisuuksien ja niihin vaikuttavien tekijöiden kehitys ja arviointi. Toimintamahdollisuuksiin vaikuttavia tekijöitä ovat esimerkiksi lapsen sensoriset -, motoriset -, kognitiiviset -, psyykkiset – ja sosiaaliset valmiudet, toimintakokonaisuudet ja taidot.

Lasten ja nuorten toimintakyvyn kehitys ja arviointi- jakson jälkeen jäin kaipaamaan selkeämpää kuvaa lapsen kehityksestä ja sen osa-alueista. Pelkkä teorian lukeminen tuntui jääneen irralliseksi tiedoksi, joka ei yhdistynyt mihinkään. Minua vaivasi kysymys: Miten toimintaterapian opiskelija kykenisi parhaiten oppimaan lapsen kehitykseen kuuluvia asioita?

Opinnäytetyöhaunomossa sain ajatuksen opinnäytetyön toteuttamisesta havainnointivideon avulla. Lasten ja nuorten toimintaterapiaa opiskellessaan opiskelijat voivat videon avulla oppia lapsen kehityksestä. Videosta voivat hyötyä toimintaterapian koulutusohjelman lasten toimintaterapian opetus, tulevat toimintaterapian opiskelijat ja minä itse. Opettajat ovat aikaisemmin käyttäneet esimerkiksi omista lapsistaan kuvaamia videoita opetuksessa. Nyt heillä on lapsen kehityksen havainnoimiseen tarkoitettu video, joka on suunniteltu, kuvattu ja käsikirjoitettu toimintaterapian kehityksellisten teorioiden lähtökohdasta.

Työni tavoitteena on tehdä havainnointivideo noin yksivuotiaan lapsen kehityksestä lasten toimintaterapian opetuksessa käytettäväksi. Video on rajattu koskemaan noin yksivuotiaan lapsen kehitystä, koska silloin kehityksessä tapahtuu paljon merkittäviä asioita esimerkiksi lapsen motorisissa taidoissa. Rajaamista perustelen myös sillä, että lapsen kehitys on niin laaja alue, ettei siihen voi yhdessä työssä perehtyä. Tavoitteenani on myös itse saada tietoa ja oppia lapsen kehityksestä.

Työni muoto on toiminnallinen opinnäytetyö, joka sisältää produktin eli tuotoksen ja opinnäytetyöraportin. Tuotokseni on havainnointivideo noin yksivuotiaan lapsen kehityksestä. Raportissani kuvaan kaikki opinnäytetyöprosessini vaiheet ja perustelen vaiheiden järjestyksen ja sisällön, sekä arvioin omaa opinnäytetyöprosessiani. Työni toisessa luvussa olen esitellyt lasten

toimintaterapian opetuksen sisällön ja perehtynyt oppimista tukeviin asioihin. Kolmanteen lukuun olen koonnut noin yksivuotiaan lapsen kehityksen osa-alueita Moseyn kehityksellisen teorian ja sensorisen integraation teorian mukaan sekä käyttänyt apuna toimintaterapianimikkeistön toimintakokonaisuuksia ja taitoja. Neljäs luku sisältää videon toteuttamisen vaiheet eli videon tekemisen teorian ja käytännön soveltamisen. Lopuksi olen arvioinut koko opinnäytetyöprosessiani ja pohtinut muun muassa tavoitteiden saavuttamista ja sitä mitä olisin voinut tehdä toisin. Työhöni liittyviä keskeisiä käsitteitä ovat lapsen kehitys, oppiminen ja havainnointivideo.

2 OPPIMINEN LASTEN TOIMINTATERAPIAN OPINTOKOKONAISUUDESSA

2.1 Lasten toimintaterapia 5 op

Lasten toimintaterapia: 5 op Occupational Therapy for Children

Lasten toimintaterapian opintokokonaisuuden tavoitteet ja sisältö on kirjattu toimintaterapian koulutusohjelman opetussuunnitelmaan, joka löytyy opinto-oppaasta Helsingin ammattikorkeakoulun kotisivuilta sosiaali- ja terveysalan kohdasta opetussuunnitelmat. Opintokokonaisuuden tavoitteet ovat: opiskelija perehtyy lapsen toimintamahdollisuuksiin ja niihin vaikuttavien tekijöiden kehittämiseen, opiskelija ymmärtää, miten lapsen toimintamahdollisuuksia voidaan arvioida ja edistää toimintaterapiassa, opiskelija osaa suunnitella ja ohjatusti toteuttaa lapsen toimintaterapiaprosessin, opiskelija osaa tarkastella toimintaterapian tuloksellisuutta. Opintokokonaisuuden sisältö on: lapsen toimintamahdollisuuksien ja niihin vaikuttavien tekijöiden kehitys ja arviointi, lapsen toimintamahdollisuuksia edistävän toimintaterapian lähestymistavat ja periaatteet, toimintaterapiaprosessin perusteltu suunnittelu, ja sitä ohjaavien lähestymistapojen sovellus ja perhekeskeinen työote. Vuoden 2004 opinto-oppaassa, joka ilmestyi vielä kirjaversiona lasten ja nuorten toimintaterapian tavoitteeksi oli asetettu myös vastauksen hakeminen siihen, miten lapsen sensomotoriset, kognitiiviset ja psykososiaaliset taidot kehittyvät sekä siihen, miten lapsen toiminta kehittyy leikissä ja itsestä huolehtimisessa. (Opinto-opas 2006).

2.2 Yleistä oppimisesta ja konstruktii-visen oppimiskäsityksen periaatteita

Seuraavassa kappaleessa kerron joitakin yleisiä käsityksiä oppimisesta ja konstruktii-visesta oppimiskäsityksestä. Oppiminen on hyvin laaja ja moniselitteinen ilmiö. Oppimiseen vaikuttavista tekijöistä ollaan montaa eri mieltä. Olen päätenyt rajaamaan työni tämän vaiheen ainoastaan niihin oppimiskäsityksiin, jotka lasten opintokokonaisuuden opettajat Tuula Uutela ja Anja Sario mainitsivat. Kysyin molemmilta mihin oppimiskäsityksiin lasten opintokokonaisuuden opetus perustuu. Vastauksena oli eri oppimiskäsityksistä asioita yhdistelevä kokonaisuus, esimerkiksi konstruktii-ivinen oppimiskäsitys. Tutkivan oppimisen käsite mainittiin, joten otin siitä selvää. Kiinnostuin tutkivasta oppimisesta erittäin paljon ja esittelen sitä tässä hieman laajemmin. Omista opiskeluajoistani mieleeni tuli oppimistilanteita, joissa oli nähtävissä tutkivan oppimisen piirteitä.

Yksi inhimillisen toiminnan ominaispiirteistä on oppiminen. Ihmisellä on yliverlainen kyky oppimiseen verrattuna muihin eläviin olentoihin. Ihminen oppii kognitiivisia taitoja, motorisia taitoja, sosiaalisia vuorovaikutustaitoja ja asenteita, motiiveja sekä tunteita. Oppiminen on uusien asioiden ja taitojen omaksumista. Oppimisessa tapahtuu muuttumista ja muutos voi näkyä toiminnassa, ajattelussa, tunteissa tai esimerkiksi siinä mitä ihminen ympäröivästä maailmasta havaitsee. Oppimista voi tapahtua joko tietoisena toimintana myötä tai tiedostamattomasti. Oppiminen perustuu usein aiemmin opituille asioille. (Peltomaa- Apponen 2006: 58-59.)

Oppiminen ei ole vaan tiedon lisääntymistä, vaan myös ajattelun kehittymistä. Oppiminen saa ihmisen tiedoissa, taidoissa ja valmiuksissa sekä itse toiminnassa aikaan suhteellisen pysyviä kokemukseen perustuvia muutoksia. Yksilön ja ympäristön välisen vuorovaikutuksen prosesseista yksi on oppiminen. Tämänhetkiset käsitykset oppimisesta ja oppimistavasta korostavat ihmisen aktiivista roolia oman toimintansa ohjaajana. Ihminen on tavoitteisiin suuntautuva tietojen, kokemusten ja ajatusten käsittelijä. Hän asettaa itselleen tavoitteita ja valitsee tietoisesti tai tiedostamattaan erilaisia keinoja niiden saavuttamiseksi. Tiedon prosessointi alkaa huomion suuntaamisesta ja havaintojen tekemisestä. Jäsentelyn avulla se johtaa uuden tiedon luomiseen. Tavoitteiden muodostumista ja toimintatapojen valintaa ohjaavat yksilön aiemmat kokemukset ja niihin perustuvat tiedot, taidot ja asenteet. Niistä muodostuu kokonaisuuksia eli sisäisiä malleja, joiden avulla ihminen tulkitsee ulkoisesta maailmasta tekemiään havaintoja ja valmistautuu uusiin tilanteisiin. Oppimista ei välttämättä tapahdu, vaikka tarjolla on oikeaa tietoa asiasta tai opiskelija saa harjoitusten avulla omakohtaisen kosketuksen opiskeltavaan aiheeseen. Opiskelijan on saatava mahdollisuus myös tietojen ja kokemusten prosessointiin niin, että ne yhdistyvät hänen aiempiin sisäisiin malleihinsa tai että niistä alkaa rakentua uusi malli. Tieto, joka ei jäsenny opiskelijalle sisäiseksi malleiksi, ohitetaan, torjutaan tai unohdetaan. (Malinen 2006.)

Konstruktivisen oppimiskäsityksen mukaan oppiminen on tiedon tulkinnan prosessi, jossa opiskelija on aktiivinen ja osallistuva. Tietoa ei voida ulkoapäin siirtää opiskelijalle. Nykykäsitysten mukaan oppiminen ei merkitse sellaista prosessia, jossa saadaan täysin objektiivista tietoa, vaan sen sijaan opiskelijan rakentamaa tulkintaa. Uutta tietoa opitaan aiemmin opittua käyttämällä, oppija valitsee, tulkitsee ja luokittelee oppiainesta omista lähtökohdistaan käsin, aikaisemmat tiedot ja osaaminen voivat olla myös oppimisen esteitä. Jokainen konstruoi mieleen oman maailmansa, antaa asioille oman merkityksen ja tulkinnan. Opetus lähtee siitä missä opiskelijat ovat, eikä siitä missä opettaja on. Opiskelija luo uutta, itselleen mielekästä tulkintaa uusille opetuksellisille sisällöille omakohtaisen yksin tai ryhmässä tapahtuvan prosessoinnin avulla. Oppimista tehostetaan liittämällä

oppiminen todelliseen ympäristöönsä, elävään tilanteeseen. Tietoa käsitellään ja luodaan mielellään sen aidossa käyttökontekstissa; fyysisesti, mielikuvissa. (Rauste- von Wright- von Wright 1997: 121-127.)

Lasten toimintaterapian oppimista ohjaavat oppimisen periaatteet ovat siis yhdistelmiä monesta eri oppikäsitteestä. Edellä yleisesti oppimisesta kerrotut asiat ovat mielestäni kaikki perustellusti sovellettavissa lasten ja nuorten toimintaterapian opetukseen ja koko toimintaterapian koulutusohjelmaan liittyvään oppimiseen. Tämän vaiheen saaminen loogiseksi kokonaisuudeksi ja osaksi työtäni oli erittäin vaikeaa. Päätin rajata oppimiseen liittyvää aineiston keruuta aika paljon, jotta saisin jostain kohdasta kiinni ja pääsisin työssäni eteenpäin. Tutkivan oppimisen käsite kiinnosti minua ja perehdyttyäni aiheeseen päätin soveltaa sitä työssäni. Sovelsin tutkivan oppimisen mallia havainnointivideoni käyttöön. Tein lasten toimintaterapian opetukselle ehdotuksen havainnointivideon käytöstä tutkivan oppimisen mallin periaatteiden mukaan.

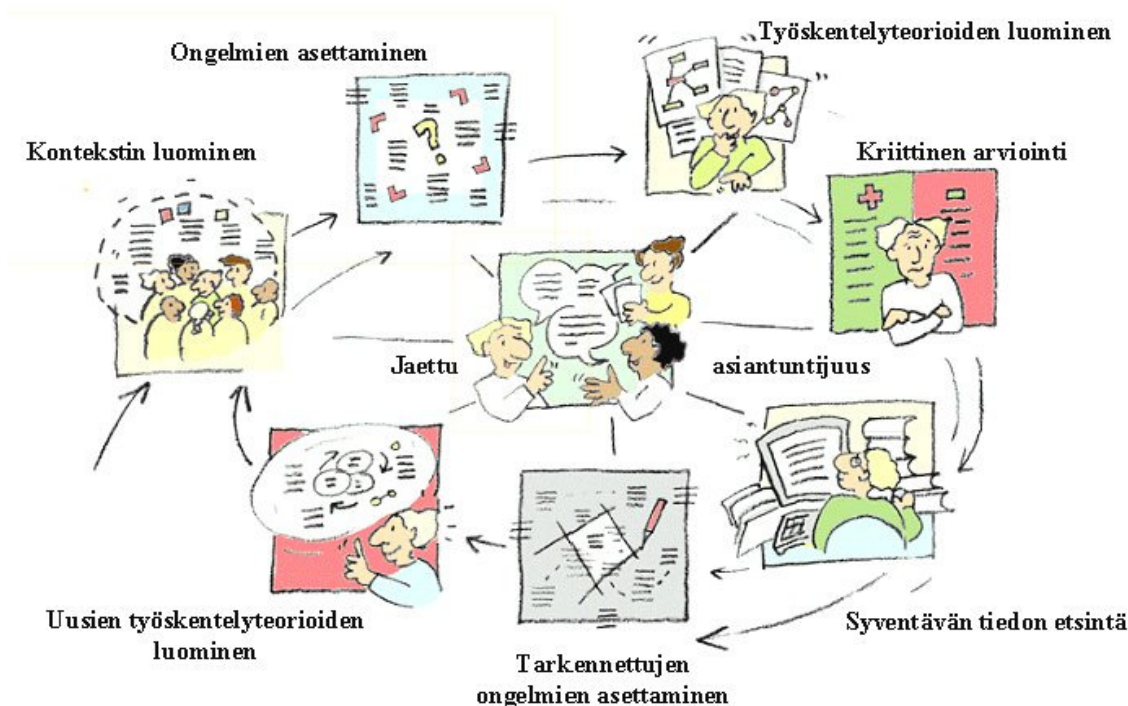
2.3 Tutkivan oppimisen malli

Tutkiva oppiminen on prosessi, jossa oppiminen etenee oppimisyhteisön jäsenten yhdessä asettamien ongelmien, käsitysten ja teorioiden sekä etsimänsä tieteellisen tiedon kehittävän arvioinnin ohjaamana (Hakkarainen- Lonka- Lipponen 2004: 391).

Tutkiva oppiminen pohjautuu John Deweyn ajatuksiin oppimisesta, jotka hän kehitti jo 1900-luvun alkupuolella. Oppiminen on tiedon konstruoinnista eli tulkintaa ja omien tulkintojen eli konstruktoiden toimivuuden kokeilulla on oppimisessa olennainen merkitys. Tutkivan oppimisen pohjalla on kognitiivinen oppimiskäsitys. (Rauste-von Wright - von Wright 1998: 142-143.) Tutkiva oppiminen perustuu siihen, että uuden tiedon luominen tieteessä, taiteessa tai keksimisessä on psykologisella tasolla olennaisesti samanlainen prosessi, kuin aikaisemmin luodun tiedon syvämpi ymmärtäminen. Käytännössä tämä tarkoittaa sellaista oppimista, jossa tietoja ei omaksuta valmiina opettajalta tai oppikirjasta, vaan oppija ohjaa omaa oppimistaan asettamalla ongelmia, muodostamalla omia käsityksiään ja selityksiään sekä hakemalla tietoa itsenäisesti ja rakentamalla näin syntyneestä tiedosta laajempia kokonaisuuksia. Tutkivalla oppimisella pyritään siis tutkimusprosessiin, joka saa aikaan sekä uutta ymmärrystä, että uutta tietoa. Keskeisenä ajatuksena on oppimisyhteisön yritys jäljitellä tieteellisen tutkimusryhmän tai asiantuntijaorganisaation tiedonrakentamisen käytäntöjä. Näitä käytäntöjä ovat esimerkiksi ajatusten ulkoinen esittäminen, sosiaalinen vuorovaikutus ja älyllisen toiminnan työnjako, joilla

oppimisyhteisössä pyritään ymmärtämään syvällisemmin ja selittämään tutkimuksen kohteena olevaa ilmiötä ja ratkaisemaan ongelmia. Tutkivan oppimisen periaatteita ovat mm. ymmärtämiseen tähtäävä oppiminen ja ilmiöiden selittäminen, omien ajatuksien ja käsitysten pohtiminen, uusien ajatuksien ja innovaatioiden keksiminen ja kehittäminen, tiedonalan keskeisten käsitteiden ja periaatteiden omaksuminen. (Hakkarainen ym. 2004: 297-299.)

Edellisten periaatteiden pohjalta luotu malli tutkivan oppimisen osatekijöistä ja vaiheista on tarkoitettu konkretisoimaan ja tukemaan tutkivan oppimisen toteuttamista.

Tutkivan oppimisen malli (Hakkarainen, Lonka, Lipponen & Raami, 1999).

Tutkivan oppimisen mallin ymmärtämistä helpottaa jakaminen osatekijöihin, jotka ovat keskeisiä tiedonrakentelun taitojen oppimisessa. Tärkeää on, että kaikki tekijät ovat mukana prosessissa, mutta niiden järjestyksellä ei ole väliä. Tutkivan oppimisen prosessi voidaan jakaa yhdeksään eri keskeiseen osatekijään. Näitä tekijöitä ovat:

- kontekstin luominen ja opetuksen ankkuroiminen: luodaan pohja oppimiselle kytkemällä käsiteltävät asiat opiskelijoiden omiin kokemuksiin ja tietoihin tai todellisiin asiantuntijoiden ratkaisemiin kysymyksiin:
- ongelman asettaminen: tärkeä merkitys on opiskelijoiden itsensä asettamien kysymysten ratkaisemisella

- tiedon ja selitysten luominen: opiskelijoiden omien työskentelyteorioiden luominen eli olettamusten, hypoteesien, selitysten, tulkintojen, tai mallien kehittäminen
- rakentava kriittinen arviointi: opiskelijat arvioivat oman tutkimusprosessinsa edistymistä ja asettavat uusia tavoitteita
- uuden syventävän tiedon hankkiminen ja luominen: tiedon etsiminen erilaisista lähteistä kuten tiede- ja ammattikirjallisuus, sähköiset lähteet, haastattelut yms. itse asetettujen kysymysten pohjalta
- asiantuntijuuden jakaminen: kaikki osatekijät, ja niissä tapahtuvat prosessit voidaan jakaa oppimisyhteisön jäsenten kesken, jolloin kaikki saavat toisiltaan uusia ajatuksia ja ideoita (Hakkarainen ym. 2004:299-303.)

Jaettu asiantuntijuus on pedagoginen käytäntö, jossa vastuuta oppimisprosessista jaetaan opettajan ja oppilaiden sekä oppilaiden välillä siten, että oppimisyhteisön jäsenet perehtyvät syvällisemmin heitä itseään kiinnostaviin asioihin ja opettavat niitä toisilleen (Hakkarainen- Lonka- Lipponen 1999: 272).

Jaettu asiantuntijuus sisältää käsityksen siitä, että kun useat ihmiset jakavat tietoon suunnitelmiin ja tavoitteisiin liittyviä älyllisiä voimavaroja, saavutetaan jotakin, mitä yksittäinen ihminen ei pystyisi toteuttamaan. Jaetussa asiantuntijuudessa tapahtuu tiedon jakamista ryhmässä, tiedon ja taitojen yhdistämistä uudeksi tiedoksi, yhteisten voimavarojen kokoamista ongelman ratkaisemiseksi, jokaisen toimiessa oman osaamisensa asiantuntijana. Hyvä esimerkki jaetusta asiantuntijuudesta on tieteellisen tutkimusryhmän toiminta. Eri alojen asiantuntijat tekevät yhteistyötä pyrkien kehittämään tai keksimään jotain uutta. Uusien keksintöjen syntymisessä ratkaiseva tekijä on tutkimusperinteen omaksuminen ja tiedeyhteisön sisäinen vuorovaikutus. (Hakkarainen ym. 1999: 143-144.)

Oppimisen kannalta on tärkeää omaksua asiantuntijan rooli ja asettaa ratkaistavakseen samantyyppisiä ongelmia kuin asiantuntijat. Taustalla on ajatus siitä, että asiantuntijuus kehittyy vain osallistumalla aitoihin asiantuntijakäytäntöihin. Tutkimusprosessin jakaminen oppimisyhteisön sisällä ja yhteisön jäsenten jatkuva keskinäinen vuorovaikutus tukevat korkeatasoisten oppimistulosten saavuttamista. Opettajalla tai kouluttajalla on tärkeä tehtävä toimia tämän prosessin ohjaajana. Ilman riittävää ohjausta opiskelijat harvoin pystyvät saavuttamaan merkittävää edistystä prosessissa.

2.4 Ehdotus videon ja tutkivan oppimisen mallin käytöstä opetuksessa

Mallin soveltaminen lapsen kehityksen oppimiseen havainnointivideon avulla ja Moseyn kehityksellisen viitekehyksen käyttäminen: Opiskelijoita kehoitetaan perehtymään lapsen kehitykseen omien kokemusten ja kirjallisuuden avulla. Esimerkiksi he voivat muistella kirjallisessa muodossa omia lapsuusaikojaan, havainnoida omia lapsiaan tai muiden lapsia. Lisäksi opiskelijoiden tulee perehtyä Moseyn kehitykselliseen viitekehykseen. Tämän jälkeen opiskelijoille näytetään havainnointivideo noin yksivuotiaan lapsen kehityksestä. Seuraavaksi opiskelijat jaetaan ryhmiin. Jokaiselle ryhmälle annetaan tehtävä etsiä videosta kohtia, joissa Moseyn kehityksellisen viitekehyksen mukaiset adaptiivisten taidot näkyvät. Ryhmä yhdessä valitsee, mitkä videon kohdat heidän mielestään voi yhdistää Moseyn adaptiivisiin taitoihin. Tämän jälkeen opiskelijoita kehoitetaan laajentamaan näkökulmaa eli etsimään lisää tietoa lapsen kehityksestä muista kehityksellisistä viitekehysistä ja esimerkiksi miettimään mitä puutteita Moseyn viitekehysessä on. Heidän tulee valita omasta mielestään tarkoituksenmukainen tapa tarkastella lapsen kehitystä. Lopuksi ryhmät esittelevät työnsä toisilleen ja muut ryhmät kommentoivat toistensa töitä, jolloin kaikki saavat uusia ideoita ja näkökulmia sekä mahdollisesti oppivat uutta lapsen kehityksestä.

2.5 Tutkimus toimintaterapeuttiopiskelijoiden oppimisesta

Making a Clinical Climate in the Classroom- tutkimuksessa opiskelijoille suunniteltiin kurssi, jossa simuloitiin oikeaa toimintaterapiatyötä luokahuoneessa. Luennot rakennettiin niin, että olosuhteet luokassa vastasivat likimäärin oikeita työolosuhteita. Tutkimuksessa selvitettiin mm. opetuksellisten keinojen vaikutusta siihen, miten kurssi valmisti ja auttoi opiskelijoita liittämään tietojaan kentällä tapahtuvaan työhön. Tutkimuksen tuloksissa opiskelijat kokivat, että tämä kurssi oli auttanut heitä kehittämään toimintoja, arvostelukykyä ja asenteita, joita tarvittiin käytännön harjoittelussa. Opiskelijoiden arvosanat tukivat opiskelijoiden omia havaintoja siitä, että he olivat saavuttaneet tavoitellut taidot. Tutkimuksen johtopäätöksissä todettiin, että simuloitun tilanteen käyttö voi olla tuloksellista, kun käytetään vuorovaikutuksellisia opetuskeinoja ja -toimintoja. Näiden keinojen ja toimintojen käyttö opetuksessa pitäisi auttaa opiskelijoita paremmin valmistautumaan siihen, että he selviytyvät nykyisistä työn vaatimuksista. (Babola- Peloguin 1998: 373.)

Tutkimuksen perusteella oppimisessa saavutettiin hyviä tuloksia, kun oppimiseen käytettiin vuorovaikutuksellisia keinoja ja simuloitiin oikeita olosuhteita. Uskon, että tällaisesta vuorovaikutuksellisesta oppimisesta on hyötyä myös lapsen kehityksen oppimisessa. Tutkivan oppimisen mallin sovelluksessa oli samoja periaatteita kuten esimerkiksi vuorovaikutuksellisuus.

2.6 Miksi toimintaterapeutin tarvitsee tietää lapsen kehityksestä

Lasten toimintaterapia perustuu normaalin kehityksen ymmärtämiseen ja arvostamiseen. (Kramer-Hijonosa 1999:).

Pystyäkseen pätevästi arvioimaan lapsia toimintaterapeutin täytyy olla tietoinen niistä tämänhetkisistä käsityksistä ja teorioista, jotka koskevat lapsen kehitystä. Tällainen taustatieto luo perustan sille, mitä ja miksi toimintaterapeutti arvioi. Se helpottaa saadun tiedon tulkintaa ja auttaa suunnittelemaan lapsen toimintaterapian sisältöä. Kehitykselliset teoriat on kehitetty lapsen käyttäytymisen kuvailemiseen ja ymmärtämiseen sekä tarjoamaan mahdollisuuksia niiden oivalluksien tekemiseen, joista sitten voidaan ennustaa käyttäytymistä. Kehitykselliset teoriat yrittävät selittää lapsen kokemia fyysisiä ja psyykkisiä muutoksia pikkulapsivaiheesta aikuisuuteen asti. Jotta toimintaterapia olisi ammattikuntamme filosofian, arvojen ja periaatteiden mukaista, tulisi sen perustua toimintaperusteisiin teoreettisiin malleihin. Useat viitekehykset keskittyvät toiminnalliseen suoriutumiseen korostaen kykyä sitoutua asiakkaalle tärkeisiin päivittäisiin toimintoihin. Teoreettinen tieto auttaa koko toimintaterapiaprosessin ajan, esimerkiksi valitsemaan tarkoituksenmukaisia arviointikeinoja tai – toimintoja, luomaan tärkeitä ja merkityksellisiä haastattelukysymyksiä opettajille ja lapsen hoitajille, lisäksi se ohjaa toimintaterapeuttia, esimerkiksi siinä, mitä hänen tulisi havainnoida tietyn ikäisestä lapsesta. Vahva teoreettinen tietoperusta auttaa toimintaterapeuttia myös tulkitsemaan arvioinnista saatua tietoa ja tarjoamaan tarkoituksenmukaista interventiota. (Mulligan, 2003: 91-96.)

3 NOIN YKSIVUOTIAAN LAPSEN KEHITYS MOSEYN MUKAAN

Edellisessä kappaleessa selvitin miksi toimintaterapeutin tarvitsee tietää lapsen kehityksestä, eli perustelin työni aiheita. Voidakseni tehdä havainnointivideon noin yksivuotiaan lapsen kehityksestä lasten toimintaterapian opetuksessa käytettäväksi, perehdyin niihin lapsen kehitykseen liittyviin teorioihin, joihin lapsen kehityksen opetus Helsingin ammattikorkeakoulun toimintaterapian

koulutusohjelman lasten toimintaterapian opetuksessa perustuu. Näitä teorioita ovat mm. Moseyn kehityksellisen viitekehys ja sensorisen integraation teoria. Seuraavassa käyn läpi noin yksivuotiaan lapsen kehitystä edellä mainittujen teorioiden mukaan. Käytän apunani myös toimintaterapian nimikkeistöä ja muuta lasten toimintaterapiaan liittyvää lähdeaineistoa.

3.1 Yleistä kehityksellisistä teorioista

Kehityksellisten teorioiden tehtävänä on kuvailla ja järjestää lapsen käyttäytymistä. Teoriat yrittävät selittää lapsen kokemia fyysisiä ja psyykkisiä laadullisia muutoksia. Jotkut teorioista ovat yleisiä, kun taas toiset pyrkivät keskittymään muutoksiin, jotka keskittyvät kehityksen tiettyyn osa-alueeseen. Lisäksi teorioita käytetään niiden asioiden selittämiseen, jotka liittyvät läheisesti kehitykseen kuten esimerkiksi yksilölliset erot. Yleisiä kehitykseen liittyviä periaatteita ovat seuraavat asiat: 1. Kehitykseen vaikuttavat kolme päätekijää: geneettinen perimä, yksilön oma rooli kehityksessään eli aikaisemmat kokemukset ja kehityksellinen historia ja ympäristötekijät, kuten perhe ja sosiokulttuuriset tekijät. Näiden kolmen tekijän vaikutus kehitykseen ja niiden keskinäinen vuorovaikutus on kiistanalainen asia eri teorioiden välillä. 2. Kehityksen osa-alueet ovat toistensa kanssa vuorovaikutuksessa. Kuitenkin vuorovaikutuksen luonne osa-alueiden välillä on heikosti ymmärrettyä. 3. Useimmat kehityksen alueet kehittyvät jatkuvassa asteittaisessa prosessissa kohti hienompaa ja monimutkaisempaa. Joidenkin kehityksen osa-alueiden uskotaan etenevän tiettyjen vaiheiden kautta, jolloin näiden vaiheiden siirtymäkohdissa on nopean kehityksen jakso. Niitä seuraa tasaisemman kehityksen jakso, jolloin tapahtuu vähemmän edistystä. 4. Joissakin kehityksen vaiheissa on kriittisempiä ja herkempiä vaiheita. Tällaisia ovat lyhyet jaksot, jolloin vastasyntynyt tai kehittyvä lapsi on erityisen haavoittuva tai vastaanottavainen tietynlaisiin ympäristön tarjoamiin kokemuksiin tai ärsykkeisiin. 5. Kehitys etenee haasteiden tai stressin kautta kohti pysyvyyttä ja tasapainoa. (Mulligan 2003: 92-93.)

Ei ole olemassa sellaista yleistä teoriaa ihmisen kehityksestä, joka selittäisi kaikki inhimillisen toiminnan osa-alueet. Sen sijaan on olemassa monia teorioita, jotka käsittelevät kehitystä tietyistä näkökulmista. Lisäksi on olemassa teorioita, jotka keskittyvät yhteen asiaan, esimerkiksi psykososiaaliseen kehitykseen tai kognitiiviseen kehitykseen. On myös olemassa useita keskenään ristiriitaisia teorioita. Kehityksellisessä viitekehyksessä voidaan soveltaa yhtä kehitysteoriaa tai yhdistää se monesta eri teoriasta. Toimintaterapian kehitykselliset viitekehukset keskittyvät yleensä elämän ensimmäisiin vuosiin ja varhaisaikuisuuteen seuraavista syistä:

- monet kehitykselliset viitekehukset kehittyvät kokemuksen myötä toimintaterapeuttien työskennellessä lasten ja nuorten kanssa
- toimintaterapeutit ovat yleensä tietoisempia lasten ja nuorten kehityksestä, kuin aikuisten
- on olemassa vahvaa näyttöä siitä, että suorituskomponenttien kehittyminen on saavuttanut huippunsa keski- tai myöhäisaikuisuudessa ja sitä tapahtuu enemmänkin määrällisesti, mutta ei laadullisesti. (Mosey 1986: 407-409.)

3.2 Moseyn kehityksellinen viitekehys

Moseyn mukaan viitekehys johdetaan mallista, ja se antaa rajat pienelle osalle ammatin tiedonalaan ja kiinnostuksen kohteita. Vain osa ammattikunnan edustajista hyväksyy sen. Viitekehys on ikään kuin linkki teorian ja käytännön välillä. (Pohjola 1991-92: 4).

Kehityksellinen viitekehys tarjoaa keinon yhdistää teorian ihmisen kehityksestä, toimintojen ikäspesifin luonteen ja perustaitojen hankkimisprosessin, joka tapahtuu vuorovaikutuksessa ympäristön kanssa. Kehityksellisen viitekehysten perusolettamuksena on, että yksilö oppii adaptiiviset taidot vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa. Adaptiiviset taidot eivät sisällä kaikkia kehityksen osa-alueita, vaan ne, joilla on merkitystä toiminnallisen suoriutumisen kannalta. Adaptiivisella taidolla tarkoitetaan tässä kykyä toimia ympäristön kanssa sekä itseään, että muita tyydyttävällä tavalla sekä kykyä käyttää ympäristöään luovasti. Adaptiiviset taidot ovat sensorisen integraation taito, kognitiivinen taito, kahdenkeskinen vuorovaikutuksen taito, ryhmävuorovaikutustaito, minä-identiteettitaito ja seksuaali-identiteettitaito. Nämä kuusi adaptiivista taitoa on jaettu vielä moniin eri alataitoihin. Käyn tässä läpi ne taidot, jotka ovat ajankohtaisia noin yksivuotiaan lapsen kehitysvaiheessa ja siis oleellisia videoni kannalta. Niitä ovat sensorisen integraation taito, kognitiivinen taito, kahdenkeskinen vuorovaikutuksen taito ja minä-identiteettitaito. Näistä vaiheista käyn seuraavassa läpi ne vaiheet ja alataidot, jotka noin yksivuotias on voinut saavuttaa tai on saavuttamaisillaan. Olen ottanut mukaan myös taidot, jotka on saavutettu ennen noin yksivuotiaan ikää. Mielestäni se on perusteltua, jotta saa kokonaiskuvan siitä, mitä Moseyn mielestä noin yksivuotiaan kehityksessä on tapahtunut. (Mosey 1986: 407, 409, 416.)

3.3 Sensorisen integraation taito

Sensorisen integraation taitoon kuuluu yksilön kyky vastaanottaa, valikoida, yhdistää ja organisoida vestibulaarinen (tasapaino), proprioseptiivinen (niveltunto) ja taktilinen (tunto) tieto toiminnalliseen käyttöön. Mosey jakaa sensorisen integraation viiteen eri alataitoon Jean Ayresin sensorisen integraation teoriaan perustuen: 1. vaihe: kyky integroida taktiliset alajärjestelmät 0-3 kk, 2. vaihe: kyky yhdistää primitiiviset asentorefleksit 3-9 kk 3. vaihe: kyky tasapainon ylläpitämiseen ja täysin kehittyneisiin ojennusreaktioihin (9-12 kk) 4. vaihe: kyky hallita kehon molempia puolia, tietoisuus kehon osista ja niiden välisestä yhteistyöstä sekä kyky suunnitella karkeamotorisia liikkeitä (1-2 v) 5. vaihe: kyky suunnitella hienomotorisia liikkeitä (2-3 v). Näistä alataidoista neljä ensimmäistä vaihetta ovat ajankohtaisia noin yksivuotiaan lapsen kehityksessä. (Mosey 1986: 416-417.)

Näistä 1. vaihe eli kyky integroida tuntoalueen alajärjestelmiä kehittyy 0-3kk:n iässä ja on Moseyn mukaan saavutettu, kun lapsi on saavuttanut kyvyn sietää kevyen kosketuksen aiheuttamaa ärsytystä, hyväksyy toisten aiheuttaman tuntoärsytyksen, osaa suhteellisen hyvin paikantaa ärsytyskohdan, pystyy havaitsemaan kaksi tuntoärsykettä, pystyy tunnistamaan käden selkäpuolelle piirrettyjä yksinkertaisia geometrisia kuvioita ja tunnistaa eri muotoja käsin koskettelemalla. Tämän vaiheen tarkoituksena on auttaa lasta erottamaan toisistaan vahingolliset ja ei-vahingolliset kosketusärsykkeet. (Mosey 1986: 420.)

2. vaihe, eli lapsen kyky integroida primitiiviset asentorefleksit kehittyy 3-9 kk:n iässä, kun lapsi kykenee päinmakuulla ollessaan ojentamaan, sekä niskaansa, että raajansa.. Kun tooninen niskarefleksi on havaittavissa. Kun vartalon kiertyminen on havaittavissa, jos lapsen päätä käännetään ja, kun lasta on pyydetty silmät suljettuina pitämään käsiään vartalon edessä ja tapahtuu käsien vertikaalista liikettä. Primitiivisellä asentorefleksillä Mosey tarkoittaa tässä toonisia labyrinttirefleksejä eli fleksiota(koukistus) sekä ylä-, että alaraajoissa päinmakuulla ja ekstensiota(ojennus) selinmakuulla ja toonisia niskarefleksejä eli esim. asymmetristä toonista niskarefleksiiä. (Mosey 1986:421.)

3.vaihe eli kyky tasapainon ylläpitämiseen ja täysin kehittyneisiin ojennusreaktioihin kehittyy 9-12kk:n iässä, kun lapsi kykenee reagoimaan asianmukaisesti vestibulaarisiin ärsykkeisiin. Esimerkiksi, kun lapsi pystyy seisomaan tasapainossa silmät avoinna tai suljettuina sekä kahdella,

että yhdellä jalalla, hän kykenee palauttamaan tasapainon, vaikka kehon painopiste yhtäkkiä muuttuu ja lapsi pystyy tasapainottamaan kehonsa ja sen keskipistettä lähellä olevat ruumiinosansa tehdessään jotain muilla kehon osilla. (Mosey 1986: 421.)

4. vaiheeseen kuuluvat: a) kyky yhdistää kehon molemmat puolet, b) tietoisuus kehon osista ja niiden välisestä yhteistyöstä sekä c) kyky suunnitella karkeamotorisia liikkeitä. Nämä alataidot kehittyvät 1-2-vuotiaana. a) Kyky yhdistää kehon molemmat puolet onnistuu, kun lapsi pystyy epäröimättä sekä käsin, että katseella ylittämään kehon keskiviivan ja suorittamaan helposti bilateraalaisia toimintoja (toimintoja, jotka vaativat kehon kummankin puolen toimimista yhtäaikaisesti). b) Tietoisuus kehon osista ja niiden suhteesta toisiinsa sisältää tietoisuuden kaikista kehon osista, niiden suhteesta toisiinsa paikallaan ollessa sekä niiden suhteesta toisiinsa liikkeen aikana ja erilaisissa asennoissa. Tämän alataidon yhteydessä puhutaan joskus myös kehonkuvasta. Alataito on hallinnassa, kun lapsi on tietoinen kehonsa osista ja niiden välisistä suhteista, kykenee nimeämään kaikki sormensa ilman näköaistia, kun terapeutti koskettaa niitä, osaa nimetä kaikki kehonsa osat ja ymmärtää niiden väliset suhteet sekä kykenee tunnistamaan kehon osien asennot ilman näköaistin apua. Lisäksi neljäs vaihe sisältää c) kyvyn suunnitella karkeamotorisia liikkeitä. Karkeamotoristen liikkeiden suunnitteleminen tarkoittaa kykyä taitavasti ja koordinoitusti suunnitella ja suorittaa laajoja liikkeitä. Alataidon hallitseminen edellyttää, että lapsi pystyy onnistuneesti osallistumaan toimintoihin, jotka vaativat tyypillisiä tai epätyypillisiä karkeamotorisia liikkeitä sekä matkimaan terapeutin näyttämiä asentoja. (Mosey 1986: 422-423.)

3.4 Kognitiivinen taito

Kognitiivisella taidolla tarkoitetaan tässä kykyä havaita, esittää ja järjestää asioita, tapahtumia ja niiden välisiä suhteita tavalla, joka on tarkoituksenmukainen lapsen ympäristössä. Moseyn mukaan kognitiivinen taito sisältää yhteensä yhdeksän eri vaihetta, joihin kuuluu kaikkiaan 33 alataitoa. Vaiheista viisi on ajankohtainen noin yksivuotiaan lapsen kehityksessä. Ensimmäinen vaihe on kyky käyttää perittyjä käyttäytymismalleja vuorovaikutuksessa ympäristön kanssa ja se kehittyy normaalisti 0-1 kk:n iässä. Tämä vaihe sisältää käyttäytymismallit, joihin kuuluvat imeminen, tarttuminen, itkeminen, kehon keskiviivan ylittävät liikkeet ja näkö- sekä kuuloärsykkeiden havaitsemisen ja tunnistamisen. Ei ole varmaa onko tämä taito peritty vai hankittu. Moseyn mukaan tämän taidon puuttuminen johtuu enemmänkin neurologisesta häiriöstä, kuin taidon oppimisen puutteesta. (Mosey 1986: 424.)

2.vaihe sisältää kyvyn yhdistellä näönvaraisia -, manuaalisia -, kuulonvaraisia - ja oraalisia ärsykeitä. Tämä taito kehittyy yleensä 1-4 kk:n iässä. Tässä vaiheessa jotkut 1. vaiheen perityistä käyttäytymisistä järjestäytyvät käyttäytymismalleiksi. Seuraavat asiat kertovat 2. vaiheen hallitsemisesta: ennakoitu imeminen vastauksena näkö-, asento-, kuuloärsykkeisiin, ympäristön aktiivisempi katselu ja liikkuvan kohteen seuraaminen, aktiivisempi kuuntelu ja kuuloärsykkeen tuottajan etsiminen, ihmiskasvoille hymyily, ääntely vastauksena yksin - ja toisten läsnä oloon, peukalon tietoinen imeminen, kädessä olevan esineen katselu ja vieminen suuhun, tarttuminen kaikkeen suuhun laitettavaan, yritykset tarttua kaikkeen näkökentässä olevaan ja niiden toimintojen matkiminen, jotka ovat ajankohtaisia tässä vaiheessa. (Mosey 1986: 424.)

3. vaihe sisältää viisi alataitoa, jotka lapsi saavuttaa 4-9 kuukauden iässä. Ensimmäinen alataito on a) tarkkailla ympäristön toimintaa kiinnostuneesti ja osallistua siihen. Moseyn mukaan tämä viittaa siihen, että toistamalla tiettyjä motorisia liikkeitä lapsi pystyy vaikuttamaan ympäristöönsä ja tutkimaan aktiivisesti ympäröivää maailmaa. Tähän asti lapsen huomio on ollut hänessä itsessään tai aivan lähiympäristössä. Tämä alataito on hallinnassa, kun lapsi tarkasti tutkii, tunnustelee ja kääntelee esineitä kädessään, lapsi yrittää päästä lähellään olevien kohteiden luo, lapsella on havaitsemis- ja saavuttamiskäyttäytymistä eli huomattessaan jotain hän yrittää saada sen itselleen, lapsi harkitusti ja systemaattisesti toistaa aikaisemmin oppimiaan taitoja ja lapsi toistaa aikaisemmin oppimiaan asioita, käyttääkseen niitä myös muissa tilanteissa. Jotta kehittymistä tapahtuisi, täytyy ympäristössä olla asioita tai esineitä, jotka kiinnostavat lasta. Toinen alataito on b) kyky muistaa asioita ja reagoida niihin ulkoisella käyttäytymisellä, jolla Mosey tarkoittaa, että lapsen muistissa tutulta tuntuvat asiat saavat aikaan saman käyttäytymisreaktion. Tämä alataito on hallinnassa, kun lapsi vastaa tarkoituksenmukaisella tavalla tuntemattomaan esineeseen tai asiaan, jotka muistuttavat hänelle ennestään tuttuja asioita sekä, kun lapsi todistettavasti ymmärtää, että yrittämisen voimakkuudella on vaikutusta lopputulokseen. Kolmas alataito c) on lapsen kyky havaita esineillä ja asioilla on pysyvyyttä. Tämä alataito on lapsen hallinnassa silloin, kun hän pystyy kohteen liikkumista katsellessaan ennakoimaan sen liikerataa, lapsi pystyy katseellaan etsimään piilotettua esinettä ja, kun hän kykenee tunnistamaan esineen, vaikka siitä on näkyvissä vain osa. Neljäs alataito d) on kyky toimia itsekeskeisten syuseuraussuhteiden pohjalta. Tämä tarkoittaa sitä, että lapsi uskoo asioiden ja esineiden reaktioiden johtuvan täydellisesti hänen omasta toiminnastaan. Alataito on lapsen hallinnassa silloin, kun hän omalla toiminnallaan vaikuttaa ympäristössään oleviin esineisiin ja asioihin, vaikka nämä esineet tai asiat eivät ole missään

suhteessa tavoiteltuihin reaktioihin. Viides alataito on lapsen kyky käsittää niiden tapahtumien järjestys ja peräkkäisyys, joissa hän itse on mukana. Tämä taito sisältää omaan toiminnan yhteydessä syntyvän ensimmäisen ymmärryksen käsitteistä ennen ja jälkeen. (Mosey 1986: 424-426.)

Kognitiivisen kehityksen neljäs vaihe sisältää kuusi alataitoa, jotka lapsi saavuttaa 9-12 kuukauden ikäisenä. Näistä ensimmäinen on a) lapsen kyky asettaa tavoitteita ja tiedostetusti pyrkiä saavuttamaan ne. Taidon hallitseminen edellyttää tavoitteen asettamista ja sen saavuttamiseen tarvittavien keinojen harkitsemisen ja valitsemisen. Neljännen vaiheen toiseen alataitoon b) kuuluu kyky tunnistaa kohteiden itsenäinen olemassaolo. Tämä tarkoittaa kykyä ymmärtää, että esineillä ja asioilla on pysyvyyttä ja että ne ovat olemassa ilman lapsen kosketusta tai näköhavaintoa. Kyky on hallinnassa esimerkiksi, kun lapsen haluama lelu on peitetty vaikka liinalla ja hän siirtää sen pois haluamansa esineen päältä. Kolmas alataito c) on kyky tulkita merkkejä. Tämä tarkoittaa esimerkiksi sitä, että lapsi ennakoii tulevaa, koska hän yhdistää nyt tapahtuvat asiat johonkin aikaisemmin tapahtuneeseen hänelle tuttujen merkkien avulla. Neljäs alataito on d) kyky matkia uutta käyttäytymistä. Lapsi pystyy tarkkailemaan hänelle ennestään tuntematonta yksinkertaista käyttäytymistä ja matkimaan sitä. Tämän käyttäytymisen on oltava lapselle rakenteellisesti ja kehityksellisesti mahdollista. Viides alataito on kyky ymmärtää tilan merkitys tutkivan käyttäytymisen avulla. Tämä taito on lapsen hallinnassa, kun hän aktiivisesti tutkii kohteiden koon, muodon ja suuntien eroja sekä tutkii muutoksia, jotka johtuvat pään asennon vaihtelemisesta. Neljännen vaiheen viimeinen eli kuudenteen alataitoon kuuluu lapsen kyky osittain ymmärtää esineiden ja asioiden syyseuraussuhde. Tämä tarkoittaa, että lapsi ymmärtää muiden kohteiden syyseuraussuhteita, mutta luulee vielä olevansa itse vastuussa asioiden tapahtumisesta, eikä ymmärrä, että muutkin tekijät voivat vaikuttaa asiaan. Moseyn mukaan tämä alataito on lapsen hallinnassa, kun hän tekee fyysisiä yrityksiä saadakseen haluamansa asian tapahtumaan. (Mosey 1986: 426-427.)

3.5 Kahdenkeskinen vuorovaikutuksen taito

Kahdenkeskinen vuorovaikutuksen taito tarkoittaa Moseyn mukaan kykyä sitoutua merkitykselliseen vuorovaikutukseen toisen yksilön kanssa. Kehittyneessä muodossaan se tarkoittaa kykyä osallistua erilaisiin kahdenkeskisiin suhteisiin. Tällaisia kahdenkeskisiä vuorovaikutussuhteita ovat ystävyyssuhteet, intiimit suhteet, huolenpitosuhteet, ja vuorovaikutus auktoriteetin kanssa. Kehittyessään tässä taidossa lapsi havaitsee, että muut ovat ainutlaatuisia ja erilaisia, kuin hän. Lapsi oppii lisäksi, että muut ovat kunnioituksen arvoisia, hyväksyttäviä eivätkä uhkaa hänen minuuttaan. Mosey on jakanut kahdenkeskisen vuorovaikutuksen taidon seitsemään eri vaiheeseen, jotka sisältävät

yhteensä seitsemän eri alataittoa. Kuvaan tässä ensimmäistä vaihetta, koska noin yksivuotias on saavuttanut vasta sen. Ensimmäiseen vaiheeseen kuuluu lapsen kyky olla luottavaisessa suhteessa perheenjäseniin. Tämä alkaa yleensä 8-10 kk:n iässä. Tämä alataito sisältää sen, että lapselle kehittyy luottamus perheenjäseniin. Lapsi hallitsee tämän alataidon, kun hän tunnistaa tarpeentyydyttäjänsä ja reagoi heihin miellyttävällä tavalla, kun hän havaitsee muut tarpeidensa tyydyttäjinä, ja kun hän kykenee karkeasti erottamaan tarpeet toisistaan. (Mosey 1986: 431.)

3.6 Minä-identiteettitaito

Minään kuuluvat yksilön fyysinen keho ja sitä ympäröivän tila, ideat, tunteet, tarpeet, kyvyt, rajoitukset, koetut kokemukset ja tulevaisuuden mahdollisuudet. Identiteetti on yksilön käsitys itsestään, se sisältää yksilön tiedot ja arviot hänestä itsestään sekä tunteet itseä kohtaan. Kypsä minä-identiteetti sisältää kyvyn nähdä itsensä autonomisena, kokonaisena ja hyväksyttävänä persoonana, jolla on pysyvyyttä ja jatkuvuutta. Tämän alataidon Mosey jakaa kuuteen eri vaiheeseen, jotka sisältävät kuusi alataittoa. Noin yksivuotiaan kehityksessä ajankohtainen on vain ensimmäinen vaihe: kyky nähdä itsensä arvokkaana henkilönä. Tämä vaihe saavutetaan yleensä 9-12 kk:n iässä. Arvokas määritellään tässä niin, että lapsi ajattelee ansaitsevansa tarpeiden tyydyttämisen. Lapsi hallitsee tämän alataidon silloin, kun hän etsii tarpeilleen tyydytystä ollen varma siitä, että ne tulevat myös tyydytetyiksi. (Mosey 1986: 437.)

4 TOIMINTAKOKONAISUUDET JA TAIDOT

4.1 Toimintakokonaisuudet

Toimintakokonaisuus on ihmisen päivittäiseen elämään liittyvä toiminta, joka kehittyy ja muuntuu yksilön eri elämänvaiheiden ja – tilanteiden vaikutuksesta (Toimintaterapianimikkeistö 2003: 54).

Terapeuttisen toiminnan ja lapsen ja toimintaterapeutin välisen vuorovaikutussuhteen tarkoituksena on parantaa lapsen toimintamahdollisuuksia ja tukea lasta ylläpitämään ja parantamaan omaa toiminnallista suoriutumistaan. Tarkoituksena on tehdä lapselle mahdolliseksi suoriutua hänelle merkityksellisistä ja tärkeistä päivittäisen elämän toiminnoista. Toimintaterapeutti auttaa lasta löytämään keinoja selviytyä ja hallita toimintoja, jotka liittyvät lapsen jokapäiväiseen elämään. Lapsen elämään liittyviä toimintoja ovat mm. itsestä huolehtiminen, leikki ja vapaa-aika, päiväkotitai koulunkäynti ja lepo. (Toimintaterapianimikkeistö 2003: 7-8.) Lapsen toiminnot määrittävät suureksi osaksi sitä kuka hän on. Lapsen toimintoihin kuuluvat tyypillisesti leikki ja vapaa-aika, päivittäiset toiminnot, koulunkäynti, perhe, ystävät, yhteisön ihmissuhteet ja yhteisöön osallistuminen. Toiminnallinen suoriutuminen viittaa yksilön kykyyn onnistuneesti sitoutua valitsemiinsa toimintoihin. Tämä kyky riippuu kolmesta toisiinsa vuorovaikutuksessa olevasta tekijästä, joita ovat yksilön kyvyt, toiminnot sisältäen tietyn tehtävän tai toiminnan edellyttämät vaatimukset ja konteksti. Seuraavaksi käsittelemme videon kannalta keskeisiä noin yksivuotiaan lapsen toimintakokonaisuuksia, joita ovat ja itsestä huolehtiminen ja leikki. (Mulligan 2003: 96.)

4.2 Itsestä huolehtiminen

Kyky suorittaa päivittäisiä toimintoja, joita ovat peseytyminen, pukeminen, syöminen ja liikkuminen, on yksi tärkeämpiä taitoja, joita lapset kehittyessään oppivat. Lasten täytyy oppia suorittamaan näitä itsestä huolehtimisen taitoja sellaisilla tavoilla, jotka ovat sopivia heidän sosiaalisten ja kulttuuristen normiensä mukaan. Lapsen itsestä huolehtimisen taitoihin ja siihen milloin ne kehittyvät vaikuttavat suuresti vanhempien tavat sekä kulttuuriset tekijät. 1-2- vuotiaan lapsen wc- toiminnot: lapsi ilmaisee olevansa märkä tai likainen. 1-2- vuotiaan lapsen pukeutuminen: tekee yhteistyötä pukiessa esimerkiksi työntää käden hihaan ja löytää käsiaukon, ottaa itseltään sukat, kengät ja hatun, avustaa housujen pukemisessa pitämällä jalkoja sopivassa asennossa sekä osallistuu niiden riisumiseen. Peseytyminen: nauttii kylpemisestä, yrittää itse pestä kasvojaan, käsiään ja muita kehon osia. 6-12 kuukautisen lapsen oraaliset taidot: kehittää

voimakkaita kielen liikkeitä imiessään ilman kuolaamista. Lapsella on ylös alas tapahtuvaa leukojen liikettä hänen syödessään nestemäistä ruokaa, joka kehittyy diagonaaliseksi puremisliikkeeksi lapsen ollessa 7-8 kk:n ikäinen. Istuma-asento ja pään kontrolli paranevat ja johtavat siihen, että lapsi pystyy syömään itse. 1-2- vuotiaan lapsen puremisliike kehittyy ja lapsi pystyy syömään pehmeää lihaa ja monia ruokia, kun ne pilkotaan pieniksi palasiksi. Huulten ote mukista tulee paremmaksi ja oraaliset liikkeet tulevat puhtaammiksi, kun puhe kehittyy. 6-12 kuukautisen lapsen syömistaidot: Juo nestettä pullosta ja oppii pitämään pulloa itse kädessään 6-8 kuukauden iässä tai juomaan nokkamukista noin kahdeksan kuukautisena. Lapsi alkaa syödä vauvanruokia 5-7 kuukauden iässä ja syö sormin noin 7-8 kuukauden iässä. 10-12 kuukauden iässä lapsi voi oppia käyttämään lusikkaa. 1-2 -vuotias osaa käyttää lusikkaa syödessään, vaikka se voi vielä olla melko sotkuista. Hän pitää nokkamukia kädessään ja juo ilman vaikeuksia. Lapsi voi oppia juomaan tavallisesta mukista noin 2-vuotiaana. (Mulligan 2003: 107-108, 110-113.)

4.3 Leikki

Pääasiallisesti leikin kautta lapset oppivat ja harjoittelevat uusia taitoja ja vahvistavat vanhoja, kokeilevat sosiaalisia rooleja, kokevat tunteita ja kehittävät ystävyys-suhteita. Lapset ovat motivoituneita leikkimään ja viettävät suuremman osan ajastaan leikkien. He ovat luonnostaan halukkaita tutkimaan ympäristöään ja luomaan leikkitilanteita. Leikille ovat luonteenomaisia seuraavat asiat:

- leikki on hauskaa
- leikki sisältää tekemisen ja osallistumisen
- leikki on vapaavalintaista ja motivoivaa: lapset leikkivät, koska he haluavat leikkiä
- leikki sallii leikkijän ohjata leikkitilannetta ja on myös suhteellisen säännöistä vapaata
- leikki keskittyy enemmän prosessiin ja tarkoitukseen, kuin lopputulokseen
- leikki sallii teeskentelyn ja mielikuvituksen käytön, eikä ole sidottu todellisuuteen (Mulligan 2003: 96-98.)

Leikin määrä, laatu ja tarkoitus muuttuvat, kun yksilö kehittyy pienestä lapsesta ja leikki-ikäisestä aikuiseksi. Leikin kautta pienet lapset oppivat fyysisestä ympäristöstään, ja muista konteksteista, kokeilevat aikuisen roolia sekä kehittävät kognitiivisia -, sosiaalisia -, emotionaalaisia - ja motorisia taitoja. Leikin avulla lapset myös muodostavat merkityksellisiä ihmissuhteita hoitajiinsa, muihin perheenjäseniin ja ystäviin. Pikkulapset viettävät suurimman osan hereillä olo ajastaan leikkien.

Lapsille on tarjottava mahdollisuus käyttää vaihtelevia leikkimateriaaleja, tehdä valintoja ja sitoutua leikkiin toisten lasten tai aikuisten kanssa. (Mulligan 2003: 100-104.)

Noin 9-12 kuukauden ikäinen lapsi jatkaa tutkivaa ja sensomotorista leikkiä, hän alkaa käyttää leluja siihen tarkoitukseen mihin ne suunniteltu. Tutkiva leikki on tutkimista tavoittelemalla, tarttumalla ja koskettamalla esineitä. Sensomotoriselle leikille tunnusomaista ovat lapsen toistuvat motoriset liikkeet ja hänen saamansa mielihyvä näkemisen, kuulemisen, koskettamisen ja sylissä pitämisen kokemisesta. Tämänikäisen lapsen leikki sisältää jo enemmän kohteen kypsyyttä manipulointia eli lapsi osoittelee, vierittää palloa, hakkaa, heittää ja pudottaa leluja mielellään esimerkiksi laatikkoon. Lapsi nauttii syy-seuraussuhteesta, äänekkäistä leluista, nukeista. Hän ryömii tai kävelee tutkimaan ympäristöään. Lapsi havainnoi ja matkii mielellään muita ihmisiä Hän kiinnittyy hoitajiinsa ja lyhyeksi ajaksi jopa toisiin lapsiin. 1-2-vuotias lapsi leikki paljon karkeamotorisia leikkejä. Hän nauttii nopeasti kävelemisestä, juoksemisesta, hyppimisestä ja kiipeilemisestä, usein välittämättä turvallisuustekijöistä. Lapsi ajaa mielellään leikkiautolla tai muulla työnnettävällä lelulla ja vetää leluja perässään. Hänen hienomotoriikkansa kehittyy ja leikki sisältää paljon lajittelua, palapelien tekoa, tavaroiden pinoamista ja niiden erottelemista toisistaan. Lapsi heittää ja hylkää mielellään esineitä. Kuvittelu- ja sosiaalinen leikki alkavat kehittyä, mutta lapsi suhtautuu vielä omistavasti leluihinsa. Rinnakkaisleikki on ajankohtaista. Lapsi pitää kaikenlaisista leluista mukaan lukien nuket, actionhahmot, muotolaatikot, yksinkertaiset rakennuslelut. Suosittuja ovat myös lelut, joilla voi ratsastaa, sekä pallot ja aisteja stimuloivat lelut. Lasta kiinnostavat lelut, joista pomppaa jotain ulos. Lapsi nauttii suuresti pihaleikeistä, joissa voi kiivetä, liukua tai keinua. Hän katselee mielellään kuvakirjoja aikuisen kanssa ja osoittaa asioita kuvista. (Mulligan 2003:101-102.)

4.4 Taidot (motoriset, kognitiiviset ja psykososiaaliset taidot)

Motoristen taitojen kehittyminen ja lapsen kokemukset vaikuttavat niihin tapoihin, joilla lapsi sitoutuu kehityksellisesti tarkoituksenmukaisiin toimintoihin ja tehtäviin. Lasten sensomotorinen käyttäytyminen tukee heidän oppimistaan ja on ensisijainen keino, jolla he kommunikoivat eli kertovat, mitä he tietävät tai haluavat. Seuraavassa käydään läpi motorisiin taitoihin kuuluvat refleksit ja karkea- sekä hieno motoriikka, jonka noin yksivuotias lapsi on saavuttanut, tai joka on keskeisin karkeamotorinen haaste yksivuotiaalle. Reflekseistä suurin osa on väistynyt yhden vuoden ikään mennessä. Monet reflekseistä kehittyvät monimutkaisimmiksi tahdonmukaisiksi toiminnoiksi.

Refleksien käyttäytymiseen vaikuttavan tiedon ymmärtäminen on tärkeää, koska se auttaa selittämään miksi jollain lapsella on vaikeuksia ja se on myös osoitus neurokehityksellisestä kypsymisestä. Reflekseistä kaksi voi olla aktiivisia vielä yksivuotiaana. Ensimmäinen niistä aktivoituu, kun painetaan sormella kummankin jalan pohjaa, jonka tuloksena jalat koukistuvat. Tämä refleksi väistyy noin 12 kuukauden iässä. Toinen reflekseistä aktivoituu pidettäessä lasta päinmakuuasennossa, jonka tuloksena niska, kädet jalat ojentuvat. Tämä refleksi väistyy 7-18 kuukauden ikäisenä. (Mulligan 2003: 120-125.)

Karkeamotoriikan kohdalla on mielestäni perusteltua käydä läpi myös aiemmat kehitysvaiheet. 2-4 kuukautinen lapsi nostaa päinmakuulla päätään 90 astetta ja paino on pääasiassa rintakehän ja käsivarsien varassa. Kun noin neljän kuukauden ikäistä lasta vedetään käsistä ylös selinmakuulta, hän voi yrittää koukistaa niskaansa pitääkseen päänsä samassa linjassa olkapäidensä kanssa. Lapsi ei pysty istumaan ilman tukea, ja hänen selkensä pyöristyy ja satunnaisesti ojentuu, jos häntä istutetaan. Kävelyrefleksi aktivoituu jos lasta pidetään seisomassa. Päinmakuuasennossa 4-6 kuukauden ikäinen lapsi nojaa käsiinsä ojentaen selkensä ja niskansa. Lapsen painopiste vaihtelee kehon yläosasta alaosaan ja sivulta toiselle. Selällään ollessaan lapsi tuo varpaansa suuhun. Hän vaihtelee painopistettä lateraalisesti ja liikkuu kylkiasentoon. Lapsi voi alkaa istua itsenäisesti lyhyitä aikoja tukien käsillä edestä ja sivulta. Hän voi alkaa vaihdella asentoaan istumasta pois ja takaisin kuuden kuukauden iässä. Lapsi kierähtää vatsalta selälleen ja toisinpäin. Hän voi osittain kannatella painoaan tuetusti seisoessaan. 6-8 kuukauden iässä lapsi ei halua leikkiä pitkiä aikoja vatsallaan tai selällään. Hän pystyy hyvin istumaan selkä ojennettuna ja täysin itsenäisesti. Lapsi voi käyttää molempia käsiä leikkiessään istuen. Hän voi alkaa ryömimään ja vaihtelee asentoaan istumasta pois ja takaisin helposti. 8-10 kuukauden iässä lapsi ryömii hyvin. Hän pystyy vetämään itsensä ylös lattialta ottamalla tukea huonekaluista. Käveleminen onnistuu molemmista tai toisesta kädestä kiinni pidettäessä. 10-12 kuukautinen lapsi voi ottaa ensiaskeleensa ja kävelee hyvin vain yhdestä kädestä tuettaessa tai työntökärryn avulla. Yksivuotiaan karkeamotorisiin taitoihin voi kuulua ensi askelten ottaminen, lapsi voi kävellä hyvin, jos häntä pidetään kädestä tai hän työntää esimerkiksi kärryjä. (Mulligan 2003: 126-127.)

Hienomotoristen taitojen oppimisen ja suorittamisen kyky riippuu useasta eri osa-alueesta, joita ovat kurkottaminen, tarttuminen, irrottaminen, bilateraalista käsien käyttö ja visuomotoriset taidot. Tutkittaessa hienomotoriikkaan nämä kaikki osa-alueet on otettava huomioon. Yleensä kehitys etenee karkeammasta motoriikasta hienomotoriikkaan. 8-12 kuukauden iässä lapsi osaa siirtää esineitä kädestä toiseen. Hän käyttää molempia käsiä poimiessaan ja pitäessään esineitä

kuten tuttipulloa kädessään. Lapsi osaa irrottaa otteensa, vaikkakin sen kontrollointi on vielä heikkoa. Hän mielellään hakkaa, heittää ja hylkää esineitä. Kädenpuoleisuus ei ole vielä selvinnyt. Lapsi osaa poimia pieniä esineitä pinsettioitteella. Hän syö itse sormin. 1-2-vuotias osaa kontrolloidusti irrottaa otteensa esineestä. Lapsi osaa leikkiä muotolaatikoilla ja tehdä yksinkertaisia palapelejä. Hän käyttää molempia käsiään kantaakseen esineitä ja osaa taputtaa käsillään. Lapsi tasapainottaa itseään toisella kädellä, tehdessään toisella jotain. Hän juo nokkamukista ja käyttää lusikkaa. Lapsen syy-seuraussuhteen ymmärtäminen kehittyy, esimerkiksi kun hän leikki leluilla, joissa painetaan nappia ja jotain pomppaa esiin. Lapsi kääntelee kirjan sivuja ja haluaa etusormellaan osoitella asioita kirjoista. Hän nauttii erityisesti heittämis- ja hakkaamisleluista. (Mulligan 2003: 130, 136.)

Kognitiivinen kehitys tarkoittaa ajattelun ja ymmärtämisen kehitystä sekä kykyä käyttää aisteja tietojen keräämiseen ja ympäröivän maailman ymmärtämiseen. Kehityspsykologit ovat tutkineet erittäin paljon kognitiivista kehitystä, joka on monimutkainen prosessi ja alkaa heti lapsen synnyttyä tai ehkä jo aikaisemminkin. 6-12 kuukautinen lapsi oppii muodostamaan käyttäytymismalleja, joilla voi saavuttaa tavoittelemiaan asioita, esimerkiksi, kun lapsi osaa käyttää keppiä saadakseen lelun itselleen. Hän matkii helppoja liikkeitä ja ääniä sekä tunnistaa nimensä. Alkaa käyttää työvälineitä esimerkiksi lusikkaa niiden käyttötarkoituksen mukaan. Lapsi alkaa myös ymmärtää, että esineet ovat olemassa, vaikka niitä ei näekään (objektien pysyvyys), joten hän osaa etsiä esimerkiksi piilotettuja leluja. Lapselle on kehittynyt helppojen ongelmien ratkaisutaito erehdyksen ja yrityksen kautta. 1-2 vuoden iässä lapselle kehittyy kypsempi tietoisuus objektien pysyvyydestä. Hän osaa etsiä piilotettuja leluja, vaikka ei ole nähnyt niiden piilottamista. Lapsi kokeilee ja leikkii leluilla erilaisilla tavoilla. On myös todisteita muistitoiminnoista: lapsi tietää missä hänen suosikkileluun säilytetään ja käyttää sanoja kommunikoimiseen. Hän osaa käyttää leluja, jotka toimivat syy-seuraussuhteen mukaan. Lapsi kehittää taitojaan esittää tai kyvyn käyttää ideoita ja kuvia esittämään esineitä tai tapahtumia ja näin kieli alkaa kehittyä. (Mulligan 2003: 131, 138.)

6-12 kuukautisen lapsen psykososiaalinen ja emotionaalinen kehitys: lapsi matkii ääniä ja voi sanoa ensimmäisiä sanojaan. Hän aavistaa, jos häntä yritetään ottaa kiinni. Lapsi rakastaa ympäristönsä tutkimista. Hän vuorotellen pitää ja ei pidä samasta asiasta. Lapsi nauttii toisten katselemisesta ja on kiinnostunut toisista lapsista. Hän leikkii mielellään sosiaalisia leikkejä aikuisten kanssa. Lapsi heiluttaa lähtiessä ja vastaa kasvojen ilmeisiin tarkoituksenmukaisesti. 9-10 kuukauden iässä lapsi

ahdistuu hoitajan poistuessa (eroahdistus). 1-2 -vuotias huolestuu, kun vanhemmat poistuvat paikalta, mutta liikkuu mielellään itse pois heidän luotaan, vanhempien ollessa lähellä. Lapsi haluaa tehdä asioita itse ja vastustaa aikuisen kontrollia. Hän nauttii huomion keskipisteenä olemisesta ja tunnistaa tutut ihmiset vieraista. Lapsi tunnistaa itsensä peilistä. Hän osoittaa pitävänsä tietyistä leluista. Lapsi ilmaisee tunteitaan ja näyttää kiintymyksensä halaamalla ja suukottelemalla.

Psykososiaalinen kehitys: Erik Erikson kehitti teorian ihmisen psykososiaalisesta kehityksestä. Hänen mukaansa kehitys tapahtuu psykososiaalisten kriisien kautta eli silloin kun lapsen kyvykkyyden ja ympäristön odotuksien välillä vallitsee jännite. Ensimmäisen kehitysvaiheen kriisi on luottamus vastaan epäluottamus. Luottamus tarkoittaa tässä sitä, että toiset ovat luottamuksen arvoisia ja minusta pidetään huolta, olen siis turvassa, sovin joukkoon ja minun on hyvä olla. Epäluottamus tarkoittaa sitä, että toiset eivät ymmärrä tarpeitani ja minä olen ulkopuolinen ja erilainen. Tässä prosessissa tarpeiden ja niiden tyydytyksen tulee kohdata toisensa eli lapsen ja äidin tulee reagoida toisiinsa oikealla ja tarkoituksenmukaisella tavalla. Kehitysvaihetta leimaa prosessi, jossa lapsi kiinnittyy hoitajaansa. Lapsen ensimmäinen kognitiivisen kehityksen taso saavutetaan 0-2 -vuotiaana. Lapsen motoriset taidot kehittyvät, jolloin lapsi kykenee irrottautumaan hoitajastaan. Tässä vaiheessa lapsi uskoo pystyvänsä kaikkeen, ja hän luulee, että kaikki mitä ympäristössä tapahtuu, johtuu hänen toiminnastaan. Seurauksena ensimmäisen vaiheen kehityksestä pieni lapsi muodostaa sosiaalisen luottamuksen siihen, että hänen tarpeisiinsa vastataan, jolloin hänen itseluottamuksensa voi kehittyä. Lapsen ei tarvitse ansaita hyväksymistä, vaan hän on arvokas sellaisenaan, omana itsenään. (Lougher 2001: 38-39.)

5 SENSORISEN INTEGRAATION VAIKUTUS KEHITYKSEEN JA KEHITYKSEN PERUSPERIAATTEET TEORIAN MUKAAN

5.1 Sensorisen integraation vaikutus kehitykseen

Sensorinen integraatio:

- on aivojen tiedostamatonta toimintaa (esimerkiksi hengittäminen tapahtuu, ilman, että ajattelemme sitä)
- organisoii aistien kautta tulevaa tietoa (maku, näkö, kuulo, kosketus, haju, liike, painovoima ja asento)
- antaa tarkoituksen sille, mitä koetaan seulomalla ja valikoimalla kaikesta tiedosta se, mihin täytyy keskittyä (esimerkiksi opettajan kuunteleminen, ja ulkopuolelta kuuluvan liikenteen äänen huomiotta jättäminen)

- sallii meidän toimia ja vastata tarkoituksenmukaisella tavalla siihen mitä koemme (tarkoituksenmukainen toiminta)
- muodostaa perustan akateemiselle oppimiselle ja sosiaaliselle käyttäytymiselle (Ayres 2005: 5).

Sensorinen integraatio on aistien kautta tulevan tiedon jäsentämistä käyttöä varten. Tämä käyttö voi olla esimerkiksi oman kehon tai ympäröivän tilan hahmottamista tai jonkun asian oppimista. Sensorinen integraatio saa hermoston eri osat toimimaan yhdessä. Tämän avulla lapsi pystyy toimimaan ympäristössään tehokkaasti ja tarkoituksenmukaisella tavalla. (Ayres: 1987: 9.) Kohdussa sikiön aivot aistivat äidin kehon liikkeen eli sensorinen integraatio on jo alkanut kehittyä. Pystyasentoon nousu vaatii lapselta suunnattoman määrän sensorista integraatiota, mutta se tapahtuu silti jo ensimmäisen vuoden aikana. Leikki sisältää paljon sensorista integraatiota, koska leikkiessään lapsi organisoii sekä kehostaan, että painovoimastaan tulevia aistimuksia yhdessä näkö- ja kuuloaistin kanssa. Jokainen lapsi saa geneettistä sensorisen integraation perusvalmiudet. Lapsen täytyy kehittää näitä valmiuksia reagoimalla tarkoituksenmukaisesti lapsuusajan ympäristön haasteisiin. (Ayres 1987: 13-14.) Sensorista integraatiota tapahtuu koko kehityksen ajan. Sensorisen integraation teoria olettaa, että kypsyminen tapahtuu geneettisen koodauksen aukeamisena tuloksena yksilön vuorovaikutuksesta fyysisen ja sosiaalisen ympäristönsä kanssa. Kokemuksista johtuen hermostossa tapahtuu muutoksia. Kokemus on dynaaminen vuorovaikutus yksilön ja ympäristön välillä. Se luo rakenteellisia ja toiminnallisia muutoksia hermostoon. Sensorisen integraation teoria ehdottaa, että tarjoamalla optimaalista aistiympäristöä ja houkuttelemalla yksilö aktiiviseen osallistumiseen saadaan keskushermostossa aikaan sekä rakenteellista, että toiminnallista kehittymistä. Osallistuminen optimaaliseen aistiympäristöön kehittää lapsen kykyä käyttää ympäristöstä saatua tietoa tarkoituksenmukaisemmin. Tämä neurologisen prosessoinnin käyttö on toimintaterapian ainutlaatuinen tapa ja tutkimuksen soveltamisen kohde. (Smith Roley ym. 2001:12-14.)

5.2 Kehityksen peruseriaatteen sensorisen integraation teorian mukaan

Lapsen kehitys etenee tietyssä järjestyksessä. Suurin osa lapsen aktiivisuudesta ensimmäisien elinvuosien aikana suuntautuu aistimusten jäsentymiseen. Vastasyntynyt pystyy näkemään, kuulemaan ja aistimaan kehonsa, mutta hän ei pysty vielä jäsentämään näitä aistimuksia kunnolla. Vastasyntynyt ei esimerkiksi tajua kehonsa suhdetta ympäristöönsä, ei pysty tunnistamaan kädessään olevan esineen muotoa, eikä hahmota kuinka kaukana tavarat hänestä ovat. Vähitellen kun lapsi saa lisää aistimuksia, hän oppii jäsentämään niitä aivoissaan ja ymmärtämään niitä. Lapsi oppii suuntaamaan huomionsa joihinkin asioihin ja jättämään toiset vaille huomiota. Lapsen liikkeet tulevat tarkoituksenmukaisiksi ja sujuvammiksi. Hän oppii puhumiseen tarvittavat monimutkaiset liikkeet. Aistimusten jäsentämisen kautta lapsi oppii myös kontrolloimaan tunteitaan. (Ayres 2005: 13-14.)

6-12 kuukauden ikäinen lapsen taktiiliset taidot esimerkiksi käden taidot ja jalkalihasten toiminta kehittyvät. Alkaa bilateraalisen motorisen kontrollin (kehon puolien välinen yhteistyö), ryömimisen ja seisomaan nousun kehittyminen. Lapsi alkaa liikkua tilassa, hänen liikkeidensä asentokontrolli kehittyy, mukaan lukien painovoimaa vastaan suoritettavat liikkeet. Lapsi matkii toisten tuottamia ääniä ja vähän myöhemmin tuottaa myös omia ääniä. Hän oppii nimeämään asioita. Lapsen motorinen suunnittelu, raajojen ja kehon sekä työvälineiden käyttö kehittyvät huomattavasti. (Smith Roley-Blanche-Schaaf 2001: 13.)

9-12 kuukauden ikä on aikaa, jolloin tapahtuvat suurimmat muutokset siinä prosessissa, jossa lapsi kehittyessään oppii suhteuttamaan itsensä ympärillä olevaan maailmaan ja häntä ympäröivään tilaan. Lapsi ryömii pitkiä matkoja ja tutkii enemmän ympäristöään. Tämä toiminta stimuloi hänen hermostoaan aistimuksilla, joita tulee päätä ja asentoa tukevista lihaksista, luista, jotka tukevat hänen painoaan sekä maan vetovoimasta. Nämä aistimukset auttavat lasta koordinoimaan kehon molempia puolia, oppimaan toimintojen motorista ohjailua ja kehittämään visuaalista hahmottamista. Motorinen ohjailu on aivojen kykyä oivaltaa, organisoida ja panna toimeen epätavallisten ei tutujen toimintojen sarja. (Ayres 2005: 201). Lapsi viettää paljon aikaa tarkastelemalla tavaroita ja ihmettelemällä mitä ne ovat. Mitä enemmän lapsi kokee asioita ja kuljeskelee ympäriinsä, sitä enemmän hän saa harjoitusta aistitoimintojen yhdyntymiseen ja tarkoituksenmukaisten toimintareaktioiden muodostamiseen. On tärkeää, että lapsi hakkaa esineitä yhteen, vetää niitä alas pöydältä ja heittelee niitä ympäriinsä, koska silloin hän saa kokemuksia,

jotka ovat tärkeitä hänen kehitykselleen. Kehon keskiviivan ylityksen kehittymiseksi leikkien on hyvä sisältää käden kurkottamista kehon yli toiselle puolelle. Lapsen aivot oppivat suunnittelemaan ja suorittamaan liikesarjoja oikeassa järjestyksessä leikissä, jossa hän liittyy esineitä yhteen tai erottaa niitä toisistaan. Joka kerta, kun lapsi sotkee lusikalla ruokaansa tai piirtelee värikynällä, hän oppii työvälineistä ja siitä, miten niitä käytetään. Yksi suurimmista asioista varhaislapsuudessa on yksin seisomaan nouseminen. On hyvä ymmärtää tämän saavutuksen merkityksellisyyttä ja sitä, mitä se merkitsee lapsen minätietoisuuden kehittymiselle. Seisomisen kehittyminen on useiden kuukausien kehityksen tulos, jonka saavat aikaan painovoima-, liike-, lihas- ja nivelaistimusten yhteistyö. Seisomaan nousu vaatii ehdottomasti kaikkien kehonosien, mukaan lukien silmä- ja niskalihaksien integraatiota eli yhteistoimintaa. Tässä kehityksen vaiheessa lapsi ymmärtää puhetta hyvin, mutta osaa itse tuottaa vain muutaman sanan. Ayresin mukaan näyttäisi siltä, että aistimukset, jotka tulevat kehon liikkeistä, stimuloivat sitä osaa aivoista, joka vastaa puheen tuotosta. (Ayres 2005: 21-22.)

Perehdyttyäni niihin lapsen kehitykseen liittyviin teorioihin, joihin lasten toimintaterapian opetus perustuu, minun oli mahdollista siirtyä seuraavaan vaiheeseen opinnäytetyöprosessissani. Moseyn kehityksellisen viitekehityksen, sensorisen integraation teorian sisältämän lapsen kehityksen periaatteiden sekä toimintakokonaisuuksien ja taitojen pohjalta lähdin suunnittelemaan, kuvaamaan ja editoimaan videoni sisältöä. Seuraava kappale sisältää tuotokseni eli havainnointivideon toteuttamisen eri vaiheet ja videon arvioinnin.

6 VIDEON TOTEUTTAMINEN JA ARVIOINTI

Mielestäni on perusteltua liittää videon arviointi toteutuksen kuvauksen yhteyteen. Näin lukijan on helppo peilata niitä videon tekemiseen kuuluvia periaatteita ja toteutunutta työskentelyäni, vaikka hänellä ei olisikaan tietoa siitä, mitkä nämä videon tekemisen tekniset edellytykset ovat. Paras tapa aloittaa videon suunnittelu on miettiä, mikä on videon tarkoitus. Konseptin selvittyä, on suunniteltava tavat, joilla tavoite saavutetaan. Tämän videon tarkoituksena on toimia havainnointivideona, jonka avulla toimintaterapiaopiskelijat oppivat noin yksivuotiaan lapsen kehityksestä. Seuraavassa kuvaan sitä prosessia, jonka olen käynyt läpi havainnointivideon tekemisen aikana. Kerron, mitä asioita ja missä järjestyksessä olen tehnyt ja mistä kaikesta olen missäkin vaiheessa ottanut selvää saadakseni videosta mahdollisimman loogisen ja tarkoituksenmukaisen. Tätä vaihetta edelsi noin yksivuotiaan lapsen kehitykseen perehtyminen. sen

jälkeen perehdyin seuraavaksi videon tekemisen periaatteisiin. Tehokas videon suunnitteluprosessi koostuu kolmesta vaiheesta: esituotanto, tuotanto ja jälkituotanto. (Jones 2002: 86.)

6.1 Suunnittelu ja käsikirjoitus (esituotanto)

Videon suunnittelu ennen kuvaamisen aloittamista on esituotantoa. Esituotantoon kuuluvat ohjelman konsepti, käsikirjoitus ja muita valmisteluja. On mietittävä, mitä on kuvattava, jotta tarina on kokonainen, millaisia kamerakulmia tulisi valita, tarvitaanko esimerkiksi musiikkia yms. Videota ei kannata yrittää tehdä sattumanvaraisesti kuvatuista videopätkistä, koska silloin jää helposti pois jotain videokertomukseen tarvittavaa olennaista materiaalia. On hyvin epätodennäköistä, että videosta tulee hyvä, jos ei ole etukäteen ajatellut minkälainen valmiista videosta tulee. Koko prosessi helpottuu, jos tietää jo ennen kuvaamisen aloittamista, mitä haluaa yleisön tietävän, tuntevan tai tekevän. (Jones 2002: 86-89.)

Kun opinnäytetyöohjautomossa keskusteltiin työstäni, toimintaterapeuttiopiskelija Ellen kertoi ystävästään, joka on editoija ammatiltaan. Ellen kertoi myös, että oli itse opiskellut viestintää. Hän lupasi kysyä ystävänsä Heliä mukaan projektiini. Heli oli äitiyslomalla ja hänen tyttärensä oli noin yksivuotias, joten hän oli erittäin kiinnostunut tekemään havainnointivideoni editoinnin. Heli ehdotti, että myös hänen tyttärtään kuvattaisiin videolle. Se kuulosti mielestäni hyvältä idealta, koska saisin videolleni lisää luotettavuutta. Luotettavuutta lisäisi se, että videolle kuvattaisiin myös toista suunnilleen yksivuotiasta lasta. Ellen järjesti tapaamisen, jossa keskustelimme siitä, mikä olisi videon tarkoitus. Samalla tapaamiskerralla yhdessä hahmottelimme ja yritimme miettiä millainen videosta tulisi. Tarkoituksenani oli jo silloin, ettei videossa olisi informatiivista tai valmiiksi annettua tietoa lapsen kehityksestä. Halusin ennemminkin tehdä videon, joka laittaisi toimintaterapian opiskelijat itse harjoittelemaan lapsen toiminnan havainnointia ja muodostamaan käsitystä siitä, mitä lapsen kehitys pitää sisällään. Käytin vielä siinä vaiheessa videosta virheellisesti nimeä opetusvideo. Selittäessäni, että en halunnut videoon mitään muuta, kuin lapsen normaalipäivän kulkua, Heli oli hyvin hämmentynyt, koska se ei tietystikään vastannut hänen mielikuvaansa opetusvideosta. Keskustelimme asiasta ja kävimme myös hieman läpi toimintaterapeutin ammatinkuvaa ja lasten toimintaterapiaa. Tällä tavalla saimme muodostettua yhteisen käsityksen siitä, mikä työni aihe ja tarkoitus olivat. Tämä taas helpotti huomattavasti videon suunnittelua.

Kaikkia hyviä videoita yhdistää yksi tekijä: hyvä käsikirjoitus. Videon käsikirjoituksen tarkoituksena on jakaa asia selkeisiin, peräkkäisiin ja osuviin vaiheisiin. Näiden avulla katsoja opastetaan sujuvasti koko prosessin läpi. Asian hyvin tunteva jättää helposti käsikirjoitukseen aukkoja. Tärkeä vaihe tai asia saattaa jäädä selvittämättä, koska asia on tekijälle itselleen itsestään selvä. (Jonesin 2002: 246.) Videon käsikirjoitus eli skripti edustaa videotuotannon ideoita ja tavoitteita. On tarpeellista hahmotella runko, johon kerätään kaikki ideat. Jotkut käsikirjoitukset keskittyvät sanalliseen selitykseen, toiset taas vahvasti kuvalliseen, joten kannattaa tehdä omia tarkoituksia palveleva käsikirjoitus. (Jones 2002: 88.) Käsikirjoitukseen kannattaa tehdä lista osasista, joista video koostuu. Parasta on laittaa ne kuvausjärjestykseen, koska usein on mahdotonta kuvata valmiin videon järjestyksessä. Kunkin otoksen yhteyteen tulee tarpeelliset tiedot sen sisällöstä. (Jones 2002: 89.)

Kokosimme idearunon yhteisessä tapaamisessa Helin ja Ellenin kanssa. Tämän jälkeen Ellen auttoi minua tekemään käsikirjoitusta, johon suunnittelimme tarkkaan kohtausten sisällön ja järjestyksen. Käsikirjoituksen tekemisessä käytimme apunamme toimintaterapian nimikkeistöä, josta otimme toimintakokonaisuudet: itsestä huolehtiminen, leikki ja lepo. Lopullinen käsikirjoitus hiottiin valmiiksi Helin kanssa. Käsikirjoituksemme oli hyvä ja auttoi kuvaamisen suunnittelussa ja toteutuksessa. Oman videoni käsikirjoitus perustuu kuvalliseen selitykseen. (LIITE 1)

Videointiprojektissa huomioon otettavia seikkoja:

- Video on visuaalinen väline
- Näytä kuvia, jotka välittävät tärkeitä ajatuksia ja tunteita.
- Älä kyllästyä yleisöä staattisilla otoksilla tai asiaan liittymättömillä aineistoilla.
- Pysy asiassa ja vältä turhaa monimutkaisuutta.
- Jos käytät selostajaa tai kertojaa, yritä vakiinnuttaa hänen läsnäolonsa. Kuvaa kuitenkin ensisijaisesti kohdetta tai kohteita. käytä kerrontaa kiinnostavampien kuvien päällä. (Jones 2002: 88.)

Käytimme videossa kerrontaa Stellaa ja Vilmaa esitellessämme. Kuvasimme ensisijaisesti kohdetta eli heitä ja äitien äänet tulivat taustalta.

6.2 Kuvaaminen (videon tuotantovaihe)

Hyvän videon teossa tärkeää on vaihtelu ja yksi tapa vaihtelun toteuttamiseen on kuvausetäisyyden vaihtelevuus. Videon kuvaaminen samalta etäisyydeltä johtaa siihen, että videosta tulee tylsä. Tunnelmat ja niiden ilmaiseminen ja todellisuus tavoitetaan suureksi osaksi etäisyyksien valinnalla. Etäältä otettu kuva esittelee fyysisen sisällön, mutta ei tee välttämättä selkoa tunteista. Lähempää otetuissa kuvissa saamme paljon enemmän tietoa sekä tapauksen fyysisestä että emotionaalista sisällöstä. Lähikuvalla saamme tarinaan välittömyyttä ja läheisyyttä. (Jones 2002:19-20.)

Hallitset videon vaikutusta kiinnittämällä huomiota kuvausetäisyyteen. Tekniikkoja on neljä.

- Laajakuva (wide shot) Näyttää kohteen ja ympäristön, johon tapahtumat sijoittuvat. Tätä käytetään yleensä videon tai kohtauksen alussa, sillä se antaa katselijalle käsityksen tapahtumien näytännöstä.
- Puolikuva (medium shot) Selventää kohdetta tai tapahtuma, antaa katselijalle lisätietoa kohteesta ja selkiyttää videon teemaa.
- Puolilähikuva (medium close-up) Näyttää vielä enemmän yksityiskohtia katselijalle. Tällaisessa kohtauksessa tausta on väistynyt ja videoitavat henkilöt täyttävät koko kuva-alan.
- Lähikuva (close-up) Keskittyy yhteen kohteeseen, esimerkiksi jonkun kasvoihin. Kohde täyttää koko kuvan. Lähikuva välittää ilmeet ja tunteet yksityiskohtaisesti. (Jones 2002: 20).

Kameran korkeuden vaihtaminen on erityisen tärkeää silloin, kun kuvataan lapsia. Lapsen silmien korkeudelta kuvattu video on paljon tehokkaampi ja mielenkiintoisempi. Eri korkeuksilta kuvaamista helpottaa nykyisin kameranauhureiden kääntyvä LCD-näyttö. Kameran korkeudella voidaan myös etäisyyden valitsemisen lisäksi tavoittaa emotionaalisia tehoja tai tunnelmia. Usein on järkevintä käyttää samaa kuvauskorkeutta koko videossa, lukuun ottamatta erikoistehosteita, joissa äärimmäiset kamerakulmat voivat toimia hyvinä tehokeinoina. Videossa, jossa tapahtumien järjestyksellä on merkitystä, on hyvä kiinnittää huomiota jatkuvuuteen. Tämä tarkoittaa sitä, että kohtaukset seuraavat toisiaan loogisesti ja järkevästi. Esimerkiksi myöhemmät kohtaukset eivät esiinny ristiriidassa aikaisempien kanssa. Jatkuvuuden säilyttämistä helpottaa huomattavasti etukäteen tehty käsikirjoitus. (Jones 2002: 20-27.)

Videointiprojektin aikana kannattaa pitää mielessä muutama seikka. Tämä helpottaa koko projektin sujumista. On hyödyllistä miettiä, missä aikoo videoida, milloin aikoo videoida, ketä aikoo

videoida, minkä tyyllisen videosta haluaa ja myös miksi joku kohta on tärkeämpi tai vähemmän tärkeämpi lopputuloksen kannalta. Lapsia kuvattaessa voi valita lähestymistavaksi joko kameran taka-alalla pitämisen niin huomaamattomasti kuin mahdollista tai antamalla lapsille mahdollisuuden tietoisesti esiintyä kameralle. Lasten kanssa on syytä varautua yllätyksiin, eli kuvausaikataulua voi joutua muuttamaan lyhyelläkin varoitusajalla. Lapsia kuvattaessa parhaaseen tulokseen pääsee esimerkiksi seuraavin keinoin: laita aina kamera pois näkösalta, jos haluat lasten käyttäytyvän välittömästi ja teeskentelemättä, aloita laajakuvalla ja siirry puoli- ja lähikuviin, kuvaa lasten silmien tasalta, korosta videon kohdetta (Jones 2002: 32-37.)

Alkuperäisen suunnitelman mukaan videon kuvaaminen oli tarkoitus toteuttaa niin, että Ellen kävisi kuvaamassa sekä Stellaa, että Vilmaa. Tämä olisi ollut kuvausteknisesti ja myös toimintaterapian näkökulmasta paras vaihtoehto. Ellen oli opiskellut sekä toimintaterapiaa, että viestintää ja hänellä oli paljon kuvauskokemusta. Myös kuvausmateriaalin sisällön kannalta minun ja Helin olisi ollut hyvä pystyä olemaan Stellan ja Vilman lähellä. Valitettavasti molemmat Vilman kanssa sairastuimme, eikä Ellen ehtinyt kuvaamaan, koska hän lähti opiskelijavaihtoon Ruotsiin. Kuvaaminen toteutettiin sitten niin, että Stellaa kuvasivat Heli ja hänen miehensä. Vilman päiväntulkua kuvasin minä ja Vilman mummi. Näin ollen kuvattu materiaali ei ole kaikilta osin yhtä laadukasta tai oikein tehtyä. Amatöörikuvaajan on vaikea muistaa edellä kertomiani kuvausteknisiä seikkoja varsinkin lapsia kuvattaessa. Tämä tuli käytännössä huomattua monta kertaa Vilmaa kuvatessani. Vilma ei välillä suostunut tekemään sitä, mitä olin suunnitellut kuvaavani, vaikka hän saattoi tehdä asiaa normaalisti, vaikka joka päivä.

6.3 Editointi (jälkituotantovaihe)

Editoinnin avulla otokset liitetään ohjelmalliseksi kokonaisuudeksi. Editoinnissa valitaan ja kootaan lopullinen ääni- tai videoteos raakamateriaalista. Editoinnin tarkoitus on viestittää sanomansa ilman, että katsoja kyllästyy. Editoinnin perusmenetelmät ovat käytännönläheinen tapa ja suunnitteluun perustuva menetelmä. Käytännönläheinen tapa perustuu vaistonvaraisiin otoksiin, joissa tallennetaan kohtauksia sitä mukaa kuin tilaisuuksia ilmenee. Tämä tapa on yleinen esimerkiksi uutisia tehtäessä. Se vaatii paljon ammattitaitoa ja kokemusta. Toinen eli suunnitteluun perustuva menetelmä käyttää ennalta suunniteltua käsikirjoitusta tai tuotantosuunnitelmaa. Otosten kuvaaminen suunnitellaan ennen kuin videota aletaan toteuttaa. Tätä menetelmää suositellaan erityisesti vasta-alkajille, koska se takaa paremman laadun ja onnistumisen. Analogisen videon

editoinnissa on kaksi erillistä vaihetta: offline ja online. Offline on elektroninen editointiprosessi, jossa materiaali editoidaan ”submaster”-kopioksi. Lopullinen masterkopio tehdään online-editoinnissa editointilistan mukaan. Käytännössä tämä tarkoittaa, että editoidaan yksittäiset elementit, niistä tehdään lista, jossa ne on koottu yhteen lopulliseksi master-kopioksi. (Jones 2002: 84-86.)

Suurin osa produktiosta tavallaan ”editoidaan” jo kuvattaessa. Editoidun videon avainelementtejä ovat

- kohtaukset: koostuvat yleensä useista otoksista,
- otokset: käytetään kohtauksien luomiseen
- leikkeet: yksittäinen otos, joka on valittu raakanauhalta
- aikajana: editoinnin tärkein työkalu, ohjelman näyttö, jolla voit koota leikkeet jatkumoksi ja lisätä erilaisia elementtejä
- siirtymätehosteet: erikoistehosteet, joilla siirrytään yhdestä otoksesta tai leikkeestä seuraavaan
- tekstit ja otsikot
- tehosteet
- soundtrack eli ääniraita (Jones 2002:91-93)

Heli sai ystäviltään käyttöönsä studion, jossa sitten Helin kanssa teimme editoinnin. Heli ammattilaisena käytti laitteita. Hän teki ensin alkuvalmistelut ja keräsi nauhoilta materiaalin tietokoneelle valmiiksi. Sen jälkeen yhdessä valitsimme leikkeet, jotka pääsivät varsinaiseen videoon ja aikajanan avulla ne liitettiin kokonaisuudeksi. Mietimme tarkkaan kohtausten kestoajoja, eikä se ollut helppoa. Heli katsoi asiaa ammattilaisen silmin eli esimerkiksi kohtaukset eivät saaneet kestää liian kauaa. Minä yritin katsoa asiaa toimintaterapeuttiopiskelijan silmin eli kohtausten piti olla pidempiä, jotta opiskelija pystyisi havainnoimaan lapsen toimintaa paremmin. Jälkeenpäin olen huomannut, että mitä pidempään tuijotin kohtauksia, sitä enemmän aloin katsoa videota samasta näkökulmasta kuin Heli. Monet kohtauksista näyttivät editoidessa liian pitkiltä ja tylsiltä. Tämä seikka on varmasti vaikuttanut lopputulokseen. Toisaalta nykyaikaisilla laitteilla voi hidastaa videota, jos haluaa katsoa tarkemmin jotain kohtaa. Editoinnissa vaihtelivat online-editointi ja offline-editointi. Editointi sujui hyvin ja nopeasti, koska meillä oli niin tarkka käsikirjoitus. Turhaa kuvausmateriaalia ei ollut kertynyt. Heli osasi ammattilaisena ehdottaa videoon esimerkiksi musiikkia, joka sopi hyvin juuri tiettyyn kohtaukseen. Lisäksi hän käytti siirtymätehosteita, joilla

siirryttiin kohtauksesta toiseen. Näin videoon tuli vaihtelua ja kiinnostavuutta eri tavalla, kun jos olisin sen itse editoinut. Havainnointivideoissa näkyy mielestäni selkeästi ammattilaisen kädenjälki.

7 PROSESSIN ARVIOINTI JA POHDINTA

Opinnäytetyöni tavoitteena oli tehdä havainnointivideo noin yksivuotiaan lapsen kehityksestä lasten toimintaterapian opetuksessa käytettäväksi. Työni tarkoituksena oli auttaa toimintaterapian opiskelijoita oppimaan lapsen kehityksen kuuluvia asioita. Tavoitteenani oli myös itse oppia lapsen kehityksestä ja ymmärtää sitä.

Opinnäytetyöni muoto on toiminnallinen opinnäytetyö, joka sisältää tuotoksen eli havainnointivideon sekä raportin, jossa kuvaan koko opinnäytetyöprosessini. Havainnointivideota arvioin edellisessä luvussa, joten tässä luvussa keskityn pääasiallisesti arvioimaan ja pohtimaan koko prosessia ja raportin kirjoittamista. Seuraavassa käyn läpi työni tavoitteet ja niiden toteutumisen. Arvioin havainnointivideoni onnistumista asetettujen tavoitteiden perusteella. Katson kriittisesti omaa työskentelyprosessiani ja sitä mitä olisin voinut tehdä toisin.

Työssäni lähdin liikkeelle siitä, miten oppimista voisi tukea havainnointivideon käytöllä. Seuraavaksi selvitin, mitkä kehitykselliset teoriat ovat lasten opintokokonaisuuden peruste. Perehdyin siis Moseyn kehitykselliseen viitekehukseen ja sensorisen integraation teoriaan. Katsoin tarpeelliseksi myös käyttää apuna toimintaterapian nimikkeistöä ja muuta lasten toimintaterapian lähdeaineistoa. Nimikkeistöstä nousivat toimintakokonaisuudet ja taidot, jotka otin mukaan teoria osuuteen. Valitsemani viitekehukset ovat perusteltuja, koska niitä käytetään lasten toimintaterapian opetuksessa. Ne ovat mielestäni toimineet hyvin omassa opinnäytetyössäni ja olen itse nyt hahmottanut selkeämmin lapsen kehityksen ja siihen liittyvät osa-alueet. Työni alussa tekemäni raja- ja rajaus noin yksivuotiaan kehitykseen on mielestäni perusteltua käyttämäni viitekehysten kautta. Noin yksivuotiaan kehityksessä tapahtuu todella paljon asioita kuten esimerkiksi kävelyn oppiminen.

Työni tärkeimpänä tavoitteena oli tehdä sellainen havainnointivideo noin yksivuotiaan lapsen kehityksestä, joka auttaisi toimintaterapeuttiopiskelijoita omaksumaan lapsen kehitykseen liittyviä asioita. Katsottuani kriittisesti tekemääni videota, olen valmis myöntämään, että päätavoite on osaksi saavutettu. Video on mielestäni hyvä looginen kokonaisuus, josta näkyy noin yksivuotiaan kehityksen vaihe, toimintakokonaisuudet ja taidot. Kuitenkin toimintaterapian ja havainnointien tekemisen kannalta katsottuna video olisi voinut olla vielä parempi, jos kuvaustekniikka olisi ollut ammattimaisempaa ja kohtaukset olisivat kestäneet kauemmin. Alussa oli kova kiire tekemään itse

videota, eikä teoriaa ehtinyt kirjoittaa auki. Kuvittelin, että pelkkä teorian lukeminen käynnistäisi prosessin päässäni. Jälkeenpäin voin todeta, että minun olisi pitänyt ennen videon tekemistä kirjoittaa auki sekä teoriaa lapsen kehityksestä, että videon tekemisen teknisistä seikoista. Kummatkin alueet ovat niin vaativia ja ennestään tuntemattomia, että luultavasti kirjoittaminen olisi auttanut asioiden muistamisessa ja huomioonottamisessa.

Työni luotettavuutta olisi lisännyt videon näyttäminen raakaversiona esimerkiksi opinnäytetyöhautomossa. Näin olisin saanut palautetta kohderyhmältä ja opettajilta, ja videota olisi voitu vielä parannella ennen lopullisen version tekoa. Tuntui vain, ettei mihinkään tällaiseen ollut aikaa omasta henkilökohtaisesta elämäntilanteesta johtuen. En pystynyt täysin keskittymään opinnäytetyön tekoon ja se näkyy koko prosessissani, sekä videossa, että raporttiosuudessa. Prosessini on kestänyt liian kauan. Tiiviimpi työskentelytahti ja aikatauluista kiinni pitäminen olisivat varmasti näkyneet lopullisessa työssäni työn parempana laatuna. Jos tekisin työn nyt uudestaan, rakentaisin itselleni etukäteen aikataulun ja pitäisin siitä kiinni. Olen edelleenkin samaa mieltä kuin alussa, että opinnäytetyöni aihe on tärkeä, koska lapsen kehityksen tunteminen on niin keskeinen asia lapsen toimintaterapian toteuttamisessa.

Raportin kirjoittaminen ei ole ollut helppoa. On ollut hankalaa kuvata ja kommentoida omaa työskentelyään asiatyyliin. Tekstistä tulee helposti liian rönsyilevää ja vapaata. Teoriaosuuden ja oman kuvauksen yhdistäminen ei ole ollut ongelmattonta. Olen yrittänyt löytää keinoja siihen, miten saisin raportin eri osat liittymään toisiinsa loogisemmin ja sujuvammin. Muutamassa kohdassa en ole osannut perustella tarpeeksi hyvin, miksi olen tehnyt mitään valintoja. Erityisesti työn toinen luku, jossa käsittelen oppimista, jäi mielestäni osaltaan irralliseksi alueeksi, eikä täysin yhdisty työn muuhun osaan. Toisaalta olen nauttinut raportin kirjoittamisesta, koska olen saanut käydä läpi omia valintojani prosessin eri vaiheissa ja nyt tiedostan ne selkeämmin. Jos aloittaisin alusta, suunnittelisin uudestaan työni toisen luvun sisältöä ja sen liittämistä osaksi raporttiani.

Kokonaisuudessaan opinnäytetyöprosessi on lisännyt ammatillista kasvuani huomattavasti. Sekä tietomäärääni että ymmärrykseni toimintaterapiasta ovat kasvaneet ja syventyneet. Olen nyt paljon valmiimpi työskentelemään lasten toimintaterapeutina kuin prosessini alussa. Erityisen tyytyväinen olen siitä, että olen saavuttanut oman tavoitteeni ja oppinut niin paljon lapsen kehityksestä, Moseyn kehityksellisestä viitekehiksestä ja sensorisen integraation vaikutuksesta kehitykseen. Olen myös jäsentänyt täysin uudella tavalla monet toimintaterapian käsitteet kuten toimintakokonaisuudet ja

taidot sekä sen, miten ne liittyvät toimintaterapiaprosessiin kokonaisuutena. Koen tehneeni paljon töitä tämän prosessin aikana. Pelkästään videon suunnitteluun, kuvaamiseen ja editointiin käyttämäni aika on valtava. Aloitin raportin kirjoittamisen liian myöhään, mutta olen käyttänyt siihen paljon aikaa ja työskennellyt viimeiset viikot yötä myöten. Prosessi on ollut myös melko raskas, koska elämäntilanteestani johtuen se on kestänyt pitkään ja stressannut minua keskeneräisyydellään. Prosessin eri vaiheissa itsetuntemukseni on lisääntynyt ja osaan ainakin hieman paremmin kuulostella omaa jaksamistani ja toimia sen mukaan.

Toivon työstäni olevan hyötyä toimintaterapian opiskelijoille, jotka ovat kiinnostuneita lapsen kehityksestä. Havainnointivideossa näkyy niitä kehityksen tasoja ja vaiheita, jossa noin yksivuotias lapsi käyttämäni viitekehysten mukaan on. Uskon, että havainnointivideoni voi toimia hyvin ainakin opiskelijoiden virittäytymisessä lapsen kehityksen opiskeluun. Toivottavasti se auttaa heitä myös opettelemaan lapsen havainnointia toimintaterapiassa, koska se on yksi arvioinnin välineistä. Jatkotutkimusehdotukseni onkin havainnoinnin tutkiminen osana arviointia.

KIRJALLISUUTTA

Ayres A. Jean 1987: Kun lapsi ei opi leikkimään. Ammattikasvatusthallitus. Helsinki:

Valtion painatuskeskus.

Ayres A. Jean 2005: Sensory Integration and the Child. Understanding hidden sensory challenges.

Revised and updated by Pediatric Therapy Network. USA: Western Psychological Services.

Babola, Karen A.- Peloquin, Suzanne M. 1998: Making a Clinical Climate in the Classroom: An

Assesment. The American Journal of Occupational Therapy. Volume 53, Number 4.

Hakkarainen, Kai – Lonka, Kirsti - Lipponen, Lasse 2004: Tutkiva oppiminen. Järki, tunteet ja

kulttuuri oppimisen syyttäjänä. 6.painos. Porvoo: WSOY.

Hakkarainen, Kai – Lonka, Kirsti – Lipponen, Lasse 1999: Tutkiva oppiminen. Älykkään toiminnan

rajat ja niiden ylittäminen. 1.-2. painos. Porvoo: WSOY.

Helsingin ammattikorkeakoulu 2004:Opinto-opas. Sosiaali- ja terveysala.

Toimintaterapiankoulutusohjelma. Lasten toimintaterapian opintokokonaisuus.

Helsingin ammattikorkeakoulu 2006: Opinto-opas. Opetussuunnitelmat 2006. Toimintaterapia.

Luettu

<http://opinto-opas.stadia.fi/ops.php?c=126&clang=fi>

Jones, Frederic H. 2002: Digivideoijan käsikirja. Suom. Santala-Köykkä, Riitta 2003: Helsinki:

Edita Prima Oy

Kramer, Paula- Hinojosa, Jim 1999: Frames of Reference for Pediatric Occupational Therapy.

Second Edition. USA: Lippincott, Williams & Wilkins.

- Lougher, Lesley 2001: Occupational Therapy for Children and Adolescent Mental Health. China: Churchill Livingstone.
- Malinen, Mia 2006: Opas opiskeluun. Oppimisen taidot. Helsingin avoin yliopisto. Verkkodokumentti.<http://www.avoinyliopisto.fi/neuvonta/mita.html>)Luettu 30.10.2006.
- Mosey, Ann Cronin 1986: Psychosocial Components of Occupational therapy. Raven Press. New York.
- Mulligan, Shelley 2003: Occupational Therapy Evaluation for Children. A Pocket Guide. USA: Lippincott Williams & Wilkins.
- Peltomaa, Harri- Mattila, Antti- Ahlgvist, Saija- Ahokas, Ari- Apponen, Olli- Hedman, Anita- Rytönen, Outi- Seitola, Tuomas 2006: Psykologian verkot. Lukion johdantokurssi. Hämeenlinna: Karisto Oy.
- Pohjola, Johanna 1991-1992: Mitä on Moseyn kehityksellisen viitekehyksen mukaan suoritettu arviointi. Tapausesimerkkinä esikouluikäisen Tomin arviointi. Seminaarityö. Helsingin sairaanhoito-opisto. Aikuiskoulutusosasto. Toimintaterapia.
- Rauste-von Wright, Maija-Liisa- von Wright, Johan 1997: Oppiminen ja koulutus. Juva: WSOY.
- Rauste-von Wright, Maija- Liisa- von Wright, johan 1998: Oppiminen ja koulutus. Juva: WSOY.
- Smith Roley, Susan- Imperatore Blanche, Erna- Schaaf Roseann C. 2001: Understanding the nature of sensory integration with diverse populations. USA: Therapy Skill Builders.
- Tuomi, Jouni- Sarajärvi Anneli 2002: Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.
- Vilkka, Hanna- Airaksinen, Tiina 2003: Toiminnallinen opinnäytetyö. Jyväskylä: Gummerus.

KOHTAUS 1 Stella herää, pukeminen, hampaiden pesu

Äidin kuvaus Stellasta:

Stella on tämmöinen oikein iloinen ja nauravainen lapsi, välillä melkoinen rasavilli. Ja melko kovaääninen, että ei jää kyllä toiseksi isommassakaan porukassa. Stellasta taitaa tulla melkoinen komentaja.

Kuvassa Stella vastustaa kovaäänisesti pukemistapahtumaa.

KOHTAUS 2 Alkuperäisessä käsikirjoituksessa Vilman aamutouhut, äiti keittää puuroa. Vilma tyhjentää kaappeja ja laatikoita.

Videon versio: Vilma touhuu rosiksen kanssa

Äidin kuvaus Vilmasta:

Vilma on erittäin touhukas, iloinen ja hyväntuulinen tyttö, jolla on rytmi veressä. Häneltä löytyy myös oma vahva tahto. kun hän jotain haluaa.

Vilma on utelias tutkija, joka tyhjentää kaapit, laatikot ja laukut hetkessä.

Hän saa nykyään kodin mullin mallin hetkessä, eikä äiti pysy millään perässä.

KOHTAUS 3 Stellan kaulaan laitetaan ruokalappu. Stella poimii pöydältä esim. leivän palasia. Lusikan käyttö, juominen mukista.

Äidin ja lapsen vuorovaikutus

KOHTAUS 4 Vilma touhuu auton kanssa: kiipeily, auton kantaminen.

Järjestele tyynyjä, tavoittelee palloa.

KOHTAUS 5 Stella työntää kärryjä. Törmäily, heiluttaminen

KOHTAUS 6 Vilman lähtö ulos. Pukeutuminen, jossa Vilma avustaa työntämällä kättä hihaan.

KOHTAUS 7 Vilma ulkona puistossa ja pihapiirissä.

Kiipeily, liukumäen laskeminen, portaiden nousu.

Vilma kaatuilee eri tilanteissa.

Vilma nauttii keinumisesta.

KOHTAUS 8 Stella laittaa palloja ötökkälaatikkoon.

Istuma-asento

Käden vaihto

KOHTAUS 9 Vilma leikkii muotolaatikolla.

Käden vaihto

Palapelin teko

KOHTAUS 10 Vilman ruokailu

Lusikan käyttö

Maidon ja lautasen kaataminen: ilmiöiden tutkiminen

KOHTAUS 11 Stella soittaa ja kuuntelee musiikkia.

Molempien käsien yhtäaikainen käyttö.

KOHTAUS 12 Vilma tanssii äidin kanssa.

KOHTAUS 13 Stella leikkii isän kanssa huivilla.

KOHTAUS 14 Vilma ja äiti lattialla.

Vilma istuu äidin päällä, etsii napaansa.

Äiti kaulii Vilmaa kaulimella.

KOHTAUS 15 Kuva siirtyy Stellaan, josta leivotaan sängyssä pullaa.

KOHTAUS 16 Vilma kylvyssä ja isän kanssa suihkussa.

KOHTAUS 17 Stella hyppii sängyllä

Nukkumaanmeno.

KOHTAUS 18 Vilma nukkumaan

KOHTAUS 19 Stella nukkuu. Äiti laulaa.

KOHTAUS 20 Vilma nukkuu.